

NATUR LEGEPLADSER

ET IDEHÆFTE FRA FRILUFTSRÅDET

NATURLEGE- PLADSER -

et idéhæfte

NATURLEGEPLADSER -

et idéhæfte udarbejdet af
Friluftsrådet.

TEKST: Naturvejleder, Tina Nyrop-
Larsen.

GRAFISK DESIGN: Bergsbureau.

TEGNINGER: Bettina Brønnum
Reimer og illustrationer fra enkelte af
idékonkurrencens forslag til
naturlegepladser.

TRYK: Kailow Tryk A/S,
miljøcertificeret efter ISO 14001.

PAPIR: Omslag: 250 gr. Cyclus Offset,
indhold: 130 gr. Cyclus Print.

OPLAG: 8.000 eksemplarer.

FORLAG OG DISTRIBUTION
Frie Børnehavers Forlag
Klerkegade 10 B, 1308 København K.
Tlf. 3314 8890, Fax. 3332 8820

Hæftet er udgivet med økonomisk
støtte fra tips- og lottomidler til
friluftslivet

Yderligere eksemplarer af hæftet kan
fås ved henvendelse til Frie
Børnehavers Forlag, tlf. 3314 8890

ISBN 87-87886-52-9
August 1998

INDHOLD

- 3 ● forord ved Friluftsrådet
- 4 ● naturlegeplads, hvad er det?
- 4 ● børn og natur, hvorfor skal vi det ?
- 5 ● om idehæftet

Vinderforslagene komplet legeplads:

- 6 ● 1. præmie: De ni årstider
- 8 ● 2. præmie: En naturlig legeplads
- 10 ● 3. præmie: Naturlegeplads ved
børneuniversitetet

Vinderforslagene elementkonkurrencen:

- 12 ● 1. præmie: ARKEN – et
vandesperimentarium
- 14 ● 2. præmie: En pileverden
- 16 ● 3. præmie: JORDA – legelandskab
som jordskulptur

Udvalg af indsendte forslag:

- 18 ● opdeling
- 19 ● planter
- 21 ● biotoper
- 22 ● materialer
- 23 ● legeredskaber
- 25 ● hytter og huler
- 26 ● vand
- 28 ● temaer
- 29 ● sanser
- 30 ● ild - bålplads
- 30 ● dyr
- 31 ● klima – årstid
- 32 ● genbrug
- 33 ● teater – fantasi

- 34 ● hvordan kommer man i gang
- 35 ● sikkerhed
- 36 ● navn og adresse på forslagstillere
- 38 ● litteraturliste
- 38 ● navn og adresse på organisationer

Mange børns friluftsliv foregår først og fremmest på legepladsen. På en naturlegeplads kan børnene gennem leg og aktiviteter lære naturen at kende

FOR ORD

Friluftsrådets intention med idé-konkurrencen om legepladser med stort naturindhold og naturudfordringer var, at fremme udviklingen af naturlegepladser ved institutioner, skoler og boligområder. Det var også Friluftsrådets ønske, at konkurrencen skulle medvirke til, at nye aktiviteter og visioner for fremtidens indretning af legepladser blev skabt i et samarbejde mellem forældre, børn, skoler og institutioner og de faggrupper, der projekterer og udfører legepladser. For at gøre konkurrencen så bred som muligt blev den delt i to kategorier :

- 1) forslag til en komplet naturlegeplads og
- 2) forslag til enkelte elementer med stort naturindhold, som kan indgå i en legeplads.

Konkurrencen blev gennemført for tips- og lottomidler til friluftslivet.

Forslagene blev bedømt af :

- ▶ Hans-Ejner Juulsen, Formand for Friluftsrådets Oplysningsudvalg,
- ▶ Børge Clausen, landskabsarkitekt, stadsgartner i Aalborg,
- ▶ Benny Schytte, Dansk Legeplads Selskab,
- ▶ Else Østergaard, Børne- og Ungdomspædagogernes Landsforbund,
- ▶ Karen Skau Meincke, Landsforeningen Frie Børnehaver og Fritidshjem,
- ▶ Ulla Didriksen, Skoletjenesten Zoologisk Have,
- ▶ Bente Garbers, naturvejleder, Københavns kommunes parkafdeling og
- ▶ Kjeld Nielsen, Boligselskabernes Landsforening.

I Friluftsrådet tror vi på, at daglige naturoplevelser giver den fortrolighed med naturen, der er forudsætningen for at børn vokser op som hensynsfulde brugere af natur og miljø.

Derudover konkluderer en svensk undersøgelse af udemiljøets betydning for børns udvikling, at børn der leger på naturlegepladser, er mindre syge, bedre til at koncentrere sig og har bedre motorik end børn, der leger meget inde eller på en traditionel legeplads.

Derfor er det så vigtigt at få naturen med ind på legepladsen.

For at fremme udviklingen af naturlegepladser afholdt Friluftsrådet i efteråret 1997 en idé-konkurrence om legepladser med stort naturindhold og naturudfordringer. Seks forslag blev præmieret, men blandt de 125 andre forslag, der blev indsendt til konkurrencen, var mange gode ideer til, hvad en naturlegeplads kan indeholde, og hvordan naturaktiviteter og -oplevelser kan blive en del af legen.

Et udvalg af ideerne er nu samlet i dette idehæfte. Det er Friluftsrådets håb, at idehæftet vil inspirere til legepladser med flere naturoplevelser - både når det drejer sig om at lave aktiviteter på legepladsen, og når det handler om nyanlæg eller renovering.

Jens Bilgrav-Nielsen
Formand for Friluftsrådet

Hvorfor skal vi tage børnene med i naturen,
eller sørge for at der er natur der,
hvor børnene er?

NATUR LEGEPLADSER HVAD ER DET ?

4

De fleste børn tilbringer mange timer hver dag i institution, i skole og på fritidsordning, heraf en del af tiden på legepladsen. En naturlegeplads kan, ud over at fungere som en god legeplads, der appellerer til børnenes fantasi, også give naturoplevelser og mulighed for naturaktiviteter, såfremt der ved indretningen tages hensyn til dette.

For begrebet naturlegeplads kan opfattes på flere måder:

- Legeplads opbygget af naturmaterialer,
- Legeplads som giver mulighed for naturoplevelser og aktiviteter.

NATUROPLEVELSE PÅ LEGEPLADSEN

Ved etablering af en naturlegeplads, bør man derfor gøre op, hvad formålet med den skal være. En legeplads som er bygget op af naturmaterialer giver ikke automatisk mulighed for naturoplevelser og -aktiviteter. Men ved at undgå trykimprægneret træ, sætte omvendte træstammer i jorden som klatrestativer osv. er der taget hensyn til børnenes sundhed, belastning af miljøet og legepladsens æstetiske udseende. Man kan også inte-

grere naturmaterialerne med et ønske om at bruge legepladsen som et sted, hvor børn og voksne, sammen og hver for sig, kan få gode naturoplevelser, og hvor der er mulighed for at lave naturformidling. Det kan f.eks. gøres ved at få naturen ind på legepladsen, ved at skabe variation med forskellige planter og træer, utraditionelle legeredskaber, rislende vand, bakker og blotlagt jord m.m.

En naturlegeplads er ikke nødvendigvis et nyanlagt struktureret område som koster mange penge. Masser af traditionelle legepladser opfattes og bruges ikke med henblik på naturformidling, selv om de indeholder muligheder for det. En gammel legeplads med store træer og ujævnt terræn med huller i jorden, kan sagtens fungere som et sted, hvor børn får viden om og kendskab til naturen. Ved at ændre på eller indføre små, enkle ting kan man let skabe sin egen naturlegeplads, hvor utallige oplevelser venter. Det kræver blot, at de voksne er motiverede til at sætte aktiviteter i gang, og til at bruge den natur som findes på stedet.

Ved at få naturen til legepladsen, er institutionen ikke

afhængig af at skulle på daglange ture, som kræver bustransport, ændring af personalets timer og information til forældrene. Børn bør have naturoplevelser som en naturlig del af deres dagligdag, f.eks. på naturlegepladsen, selvom denne aldrig vil og bør kunne erstatte oplevelsen af den ægte skov, strand og mark!

BØRN OG NATUR – HVORFOR SKAL VI DET?

Naturen er en trend i dag! Mange taler om den, flere og flere indarbejder naturen i det pædagogiske arbejde på den ene eller anden måde. Måske indgår natur- og miljøarbejde i institutionens virksomhedsplan, der spises økologisk, bliver sorteret affald, indført energibesparende foranstaltninger, skov- og naturture prioriteres højt, og flere og flere laver naturlegepladser. Men hvorfor skal vi tage børnene med i naturen, eller sørge for at der er natur der, hvor børnene er?

OS OG MILJØET

Vi ved alle, at der er store problemer med vores miljø. At der er forurening, ozonhuller og masser af andre ting, som truer os, som mennesker på denne jord! Og det er

svært at forholde sig til – selv for os voksne. Vores børn er den nye generation, det er dem som skal overtage dagens problemer, og lave om på dem – løse dem, når de bliver store nok til at forstå dem!

KONKRETE OPLEVELSER

Men man skal kunne GRIBE før end man kan BEGRIBE! Hos små børn handler naturformidling ikke om en masse lange forklaringer og formaning fra voksne. Det handler om, at give børnene mulighed for at få konkrete og positive sanseoplevelser i og med naturen - at lugte, smage, se, høre og føle de nære og enkle ting der omgiver os.

Kun på den måde kan man få en interesse og kærlighed til naturen. Og hvem gider passe på noget de ikke kender?

De fleste børn vokser i dag op i byer eller bynære områder, hvor der er langt til skoven, stranden og mosen, og hvor de ikke selv har mulighed for at tage ud, men er afhængige af at de voksne har lyst og interesse til at tage med.

Derfor har vi som voksne et ansvar for at skabe nogle rammer, hvor børnene selv kan erfare, sanse og opleve.

De rammer kan passende udvides til en legeplads med et stort naturindhold!

OM IDEHÆFTET

Forslagene i idehæftet stammer alle fra Friluftsrådets idekonkurrence om naturlegepladser. De seks vindere i to kategorier (komplet legeplads og element med stort naturindhold), er alle uddybende beskrevet. Bogens øvrige afsnit rummer ideer, som er plukket ud af de mange indsendte forslag som ikke blev præmieret, og som har givet deres tilladelse til at blive omtalt i hæftet. Hvert af forslagene har et nummer, som bagest i hæftet henviser til forslagsstillerens navn og adresse.

Udvælgelsen er sket i samarbejde med konkurrencens sekretær, landskabsarkitekt Inger Hansen, Friluftsrådet.

Kendetegnet for de omtalte ideer er, at de ikke er set eller beskrevet før eller har en vis grad af nytænkning. Det skal derfor også understreges, at de fleste forslag ikke er afprøvet med hensyn til teknisk konstruktion, evt. funktion og sikkerhed. Hvad det sidste angår henvises til gældende retningslinier, se også kapitel om Sikkerhed.

Naturen er en foranderlig størrelse. Der er ikke to ens skove, to ens strande eller altid forudsigelige oplevelser. Sådan må det nødvendigvis også være med legepladser.

Selvom traditionelle legepladser næsten altid indeholder en sandkasse, gyng- og klatrestativer og rutschebane, er de forskellige både i placeringen, i valg af materialer og farver. Og sådan skal det også være med naturlegepladserne!

Alt efter hvilke rammer der findes i form af størrelse af arealet og de økonomiske muligheder, giver det sammen med børns og voksnes ønsker og behov, en speciel legeplads. For der findes ikke nogen færdig og standardiseret opskrift på en naturlegeplads. Dette idehæfte er også kun ment som en inspiration til at komme i gang og tænke i nye baner. Hæftet giver mulighed for at blande et eller flere af forslagene, bygge videre på nogle eller få inspiration af andre. Hæftet kan bruges hvad enten det drejer sig om etablering af en helt ny legeplads eller fornyelse/udvidelse af en allerede eksisterende legeplads. Og husk så, »Rom blev ikke bygget på en dag« – aktive arealer vokser langsomt og ændres konstant !

Vinderforslaget til en komplet legeplads udvider naturbegrebet til ni årstider - frostvinter, tøbrud, spiretid, vækstforår, sommer, høst, løvfald, efterår og mørk våd vinter - i hver af dem er der oplevelsesmuligheder på legepladsen

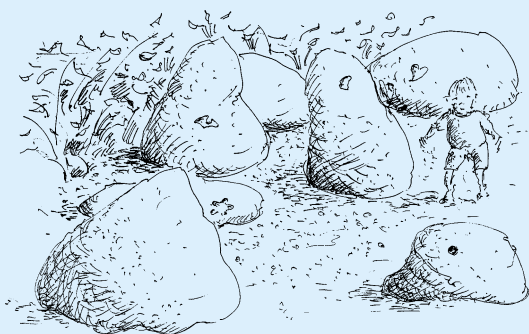
DE NI ÅRSTIDER

6

Vinderforslaget formidler kontakt til og fortrolighed med den egentlige natur. Nærkontakt med naturens materialer og processer er det overordnede tema som indgår i mange af mulighederne på pladsen.

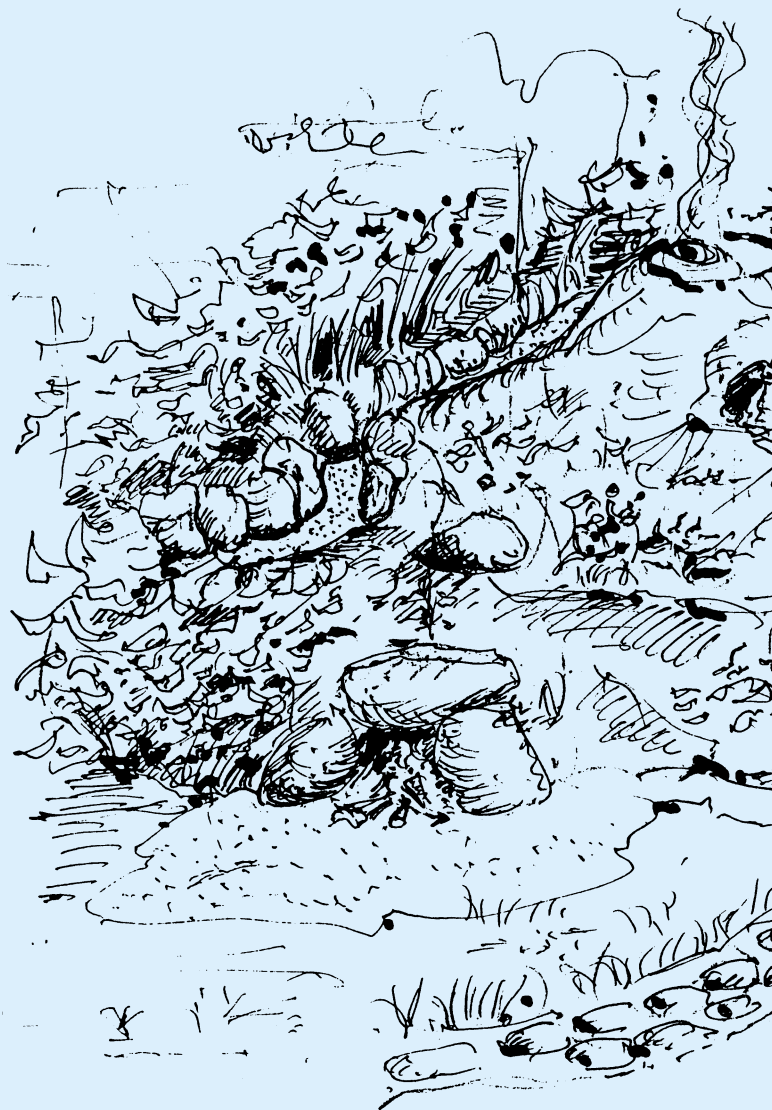
Legepladsen er labyrintisk opdelt med stier og tunneller i kratbevoksning, som forbinder legepladsens landskaber med hinanden.

Et hjemmeområde med borde, bænke, halvtag m.m. giver et trygt område til børn og voksne, som har behov for pause eller rolige aktiviteter, og herfra er der overgang til den »vilde natur« bestående af en række små landskaber og elementer som hver især repræsenterer forskellige biotoper og oplevelsesmuligheder. Blandt de mange elementer skal nævnes:

STENØRKENEN

Et klippelandskab opbygget af kampesten, placeret så man kan gemme sig imellem dem og kravle på dem. Nogle af dem er forarbejdet med trappetrin, huler osv.

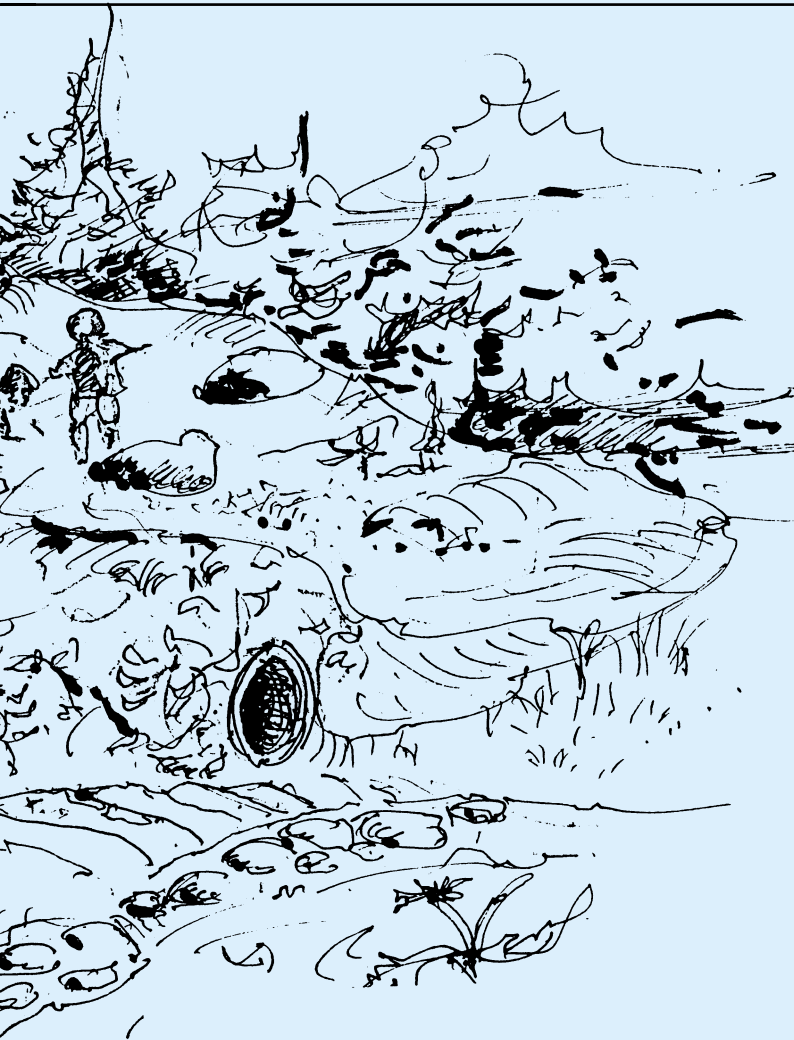
KLITTEN

En bunke sand beplantet i kanten med marehalm, bjergfyr etc. - er et alternativ til den traditionelle sandkasse.

LERGRAVEN

Et hul fyldt med ler som kan forarbejdes, og det kan opleves hvordan leret ændrer karakter efter klimaet.

Jens Hougaard Nielsen
Svinballevej 40
Sondrup, 8350 Hundslund
Steen Krarup Jensen
Hedemarksvej 40, Fensten, 8300 Odder

7

VANDLØB OG SUMP

Regnvand opsamlet fra halvtag, samt spildevand fra en drikkepost, ledes til en miniaturebæk og videre til sumpen, hvor der gror siv m.m.

KRATTET, SKOVEN OG BLOMSTERENGEN

Buskadser flere steder danner krat, og legepladsens åbne areal tilså løbende med sommerblomster. Skoven med døde træstammer som er podet med svampe.

SOLURET

Viser døgnets og årets gang. Nedgravede flade sten med symboler udgør urskive og kalender.

VEJRSTATION

Med regnmåler, vindmølle og termometer, som giver børnene mulighed for forståelse for vejrets skiften.

Legepladsen giver også mulighed for leg med størrelsesforhold - her kan barnet være meget lille, meget stort eller samme størrelse alt efter i hvilket landskab det befinder sig.

BJERGET

En jordbakke med skrånter, der kan eller må graves i. Bjerget har indlagt en tunnel af betonrør, og åbningerne er dækket af beplantning så de ligner huleindgange.

Gravet og muret ind i bjerget, er et ildsted hvor røgen løber gennem et indgravet rør, som munder ud nær toppen, så bjerget bliver til en rygende vulkan når der er tændt op.

EN NATURLIG LEGEPLADS

8

Hovedideen i forslaget der fik 2. præmien for en komplet legeplads er et bakkelandskab med flere toppe, der strækker sig fra den ene ende af legepladsen til den anden.

Landskabet indeholder trappesystemer, lægryder, hængebro, rutschebaner, tovbane, klatremuligheder og forskellige aktivitetsområder.

SANDELANDSKAB

Et større område med små bjerge af sand inddæmet af store marksten og træstammer.

VAND

Ved foden af bakkerne er der to lavvandede småsøer, et vandløb og en lavvandet voldgrav. Ved søerne vokser siv, åkander og andre vandplanter, og der er et vinddrevet springvand og vandløb.

TROLDELANDET

Er et fantasirige omkranset af omvendt plantede træer (med rødderne opad), hvis stammer udskæres til troldeansigter.

Her er bålplads, væltede træstammer, store sten og jordhytter, samt en række udendørs musikinstrumenter i form af hule træstammer (trommer), hårdtræs xylofon, ophængte klangstave og vindharper og meterlange rasletræ af bambus. Rundt om troldelandet er en lavvandet voldgrav.

BOPLADSEN

En slags nybyggerplads hvor man kan bygge sit eget hus, opstille tipier eller lave pilehytter.

HØJBEDE OG SANSELAND

Her dyrkes grøntsager, blomster og krydderurter omgivet af »klimamure«, der giver læ, sol og ekstra varme (solens stråler reflekteres på muren) så eksotiske arter også kan dyrkes.

Marianne & Leif Sander
 Kølbakken 19
 Gjerrild, 8500 Grenå
 Per Høgh Sørensen
 Stokkebro 54
 Gjerrild, 8500 Grenå

9

BRÆDDER, GRENE, STEN OG SKROT

Mange forskellige slags materialer som stammer fra børnenes hjem, og som ellers skulle have været bragt til lossepladsen. Med det kan børnene bygge deres egne huler og huse, være med til at reparere ting og bygge eller rive andet ned.

DET RULLENDE VÆRKSTED

For at børnene kan udnytte ovenstående materialer, konstrueres et rullende værksted, som består af en trækvogn monteret med en trækasse

med værktøj, søm og skruer. Værkstedet kan trækkes rundt på hele pladsen, hvor der er brug for den.

BEPLANTNING

Hele legepladsen er omkranset af en bred bræmme af nyttetræer og buske, som inddeler de enkelte aktivitetsområder, og giver klatre- og gemmeligheder.

En lille trist asfalteret gård kan med få midler omdannes til en naturlegeplads, der er et billede på naturens kredsløb

NATURLEGEPLADS

10

Forslag til en legeplads for lilleskole, børnehave og lokalområdets børn i et gårdrum, fik 3. præmie i konkurrencen om komplet legeplads.

Det er et eksempel på, at en lille trist asfalteret gård med få midler, kan omdannes til en naturlegeplads. Målet er at gøre legepladsen til et billede på naturens kredsløb, med genbrug og økologi som temaer.

Derudover skal børnene via deres leg være med til at ændre og forny pladsen.

Et stort buet bed »Armen« , bygget op af et muret stengærde, opdeler den asfalterede gård og fungerer samtidig som et læhegn.

»Armen« er også en ramme omkring et grønt rum. For at skabe forbindelse mellem skolen og børnehaven lægges en »Aks« i form af en sti med en lille gangbro.

Endepunktet for stien er et sansebed, som afslutter det indre grønne rum i gården, og hvor børn og voksne kan dyrke planter. På den lille plads er der rum til aktiviteter.

VANDLEG

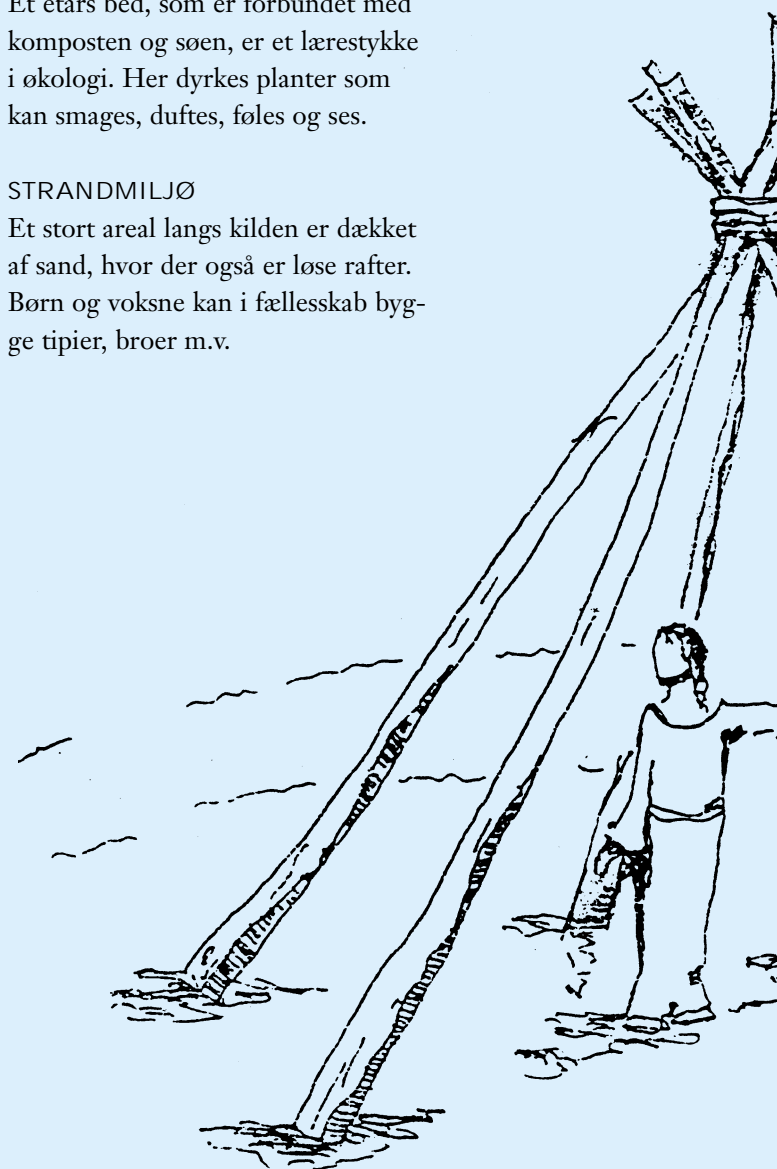
Regnvand fra taget opsamles og løber som en kilde rundt langs »Armens« inderside og ender i en lavvandet sø - overskydende vand løber videre til sansebedet.

SANSEBED

Et etårs bed, som er forbundet med komposten og søen, er et lærestykke i økologi. Her dyrkes planter som kan smages, duftes, føles og ses.

STRANDMILJØ

Et stort areal langs kilden er dækket af sand, hvor der også er løse rafter. Børn og voksne kan i fællesskab bygge tipier, broer m.v.

Nina Nygaard
Ingerslevsgade 146, 2. th,
1705 København V

BØRNEUNIVERSITETET

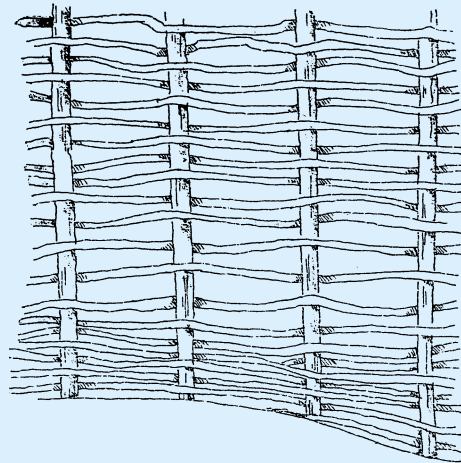
HULEBYEN

Er en byggelegeplads med faste ramme-konstruktioner som også kan bruges til klatrestativ, og hvor børnene kan bygge op, rive ned, genbruge materialer og skabe deres egen by.

ILDSTED

Et ildsted muret op af natursten, er centrum for samvær. Her bages snobrød, grilles mad og laves ildlys om vinteren.

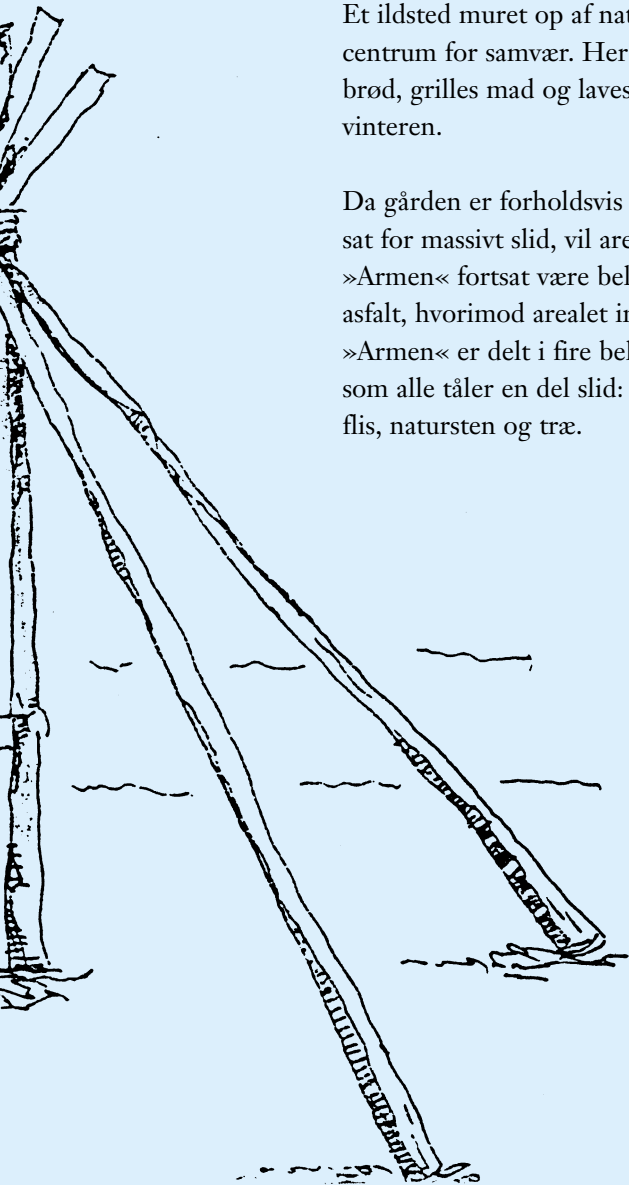
Da gården er forholdsvis lille og udsat for massivt slid, vil arealet ud for »Armen« fortsat være belagt med asfalt, hvorimod arealet indenfor »Armen« er delt i fire belægninger som alle tåler en del slid: sand, barkflis, natursten og træ.

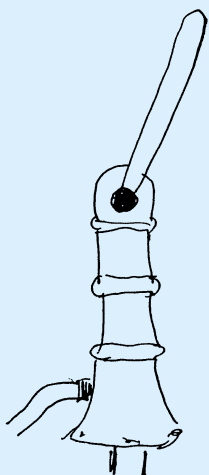

11

TRÆDÆKKET

Delvist lukket til af et pileflethegn giver trædækket, som er hævet lidt op over resten af pladsen, mulighed for ro, plads til at spise madpakker eller spille spil.

12

Arken blev vinder af elementkonkurrencen. Her kan børn i alderen et til seks år lege og eksperimentere med vand. Forslaget er et eksempel på, at børn kan lege og eksperimentere med vand, uden at der er en sikkerhedsmæssig risiko.

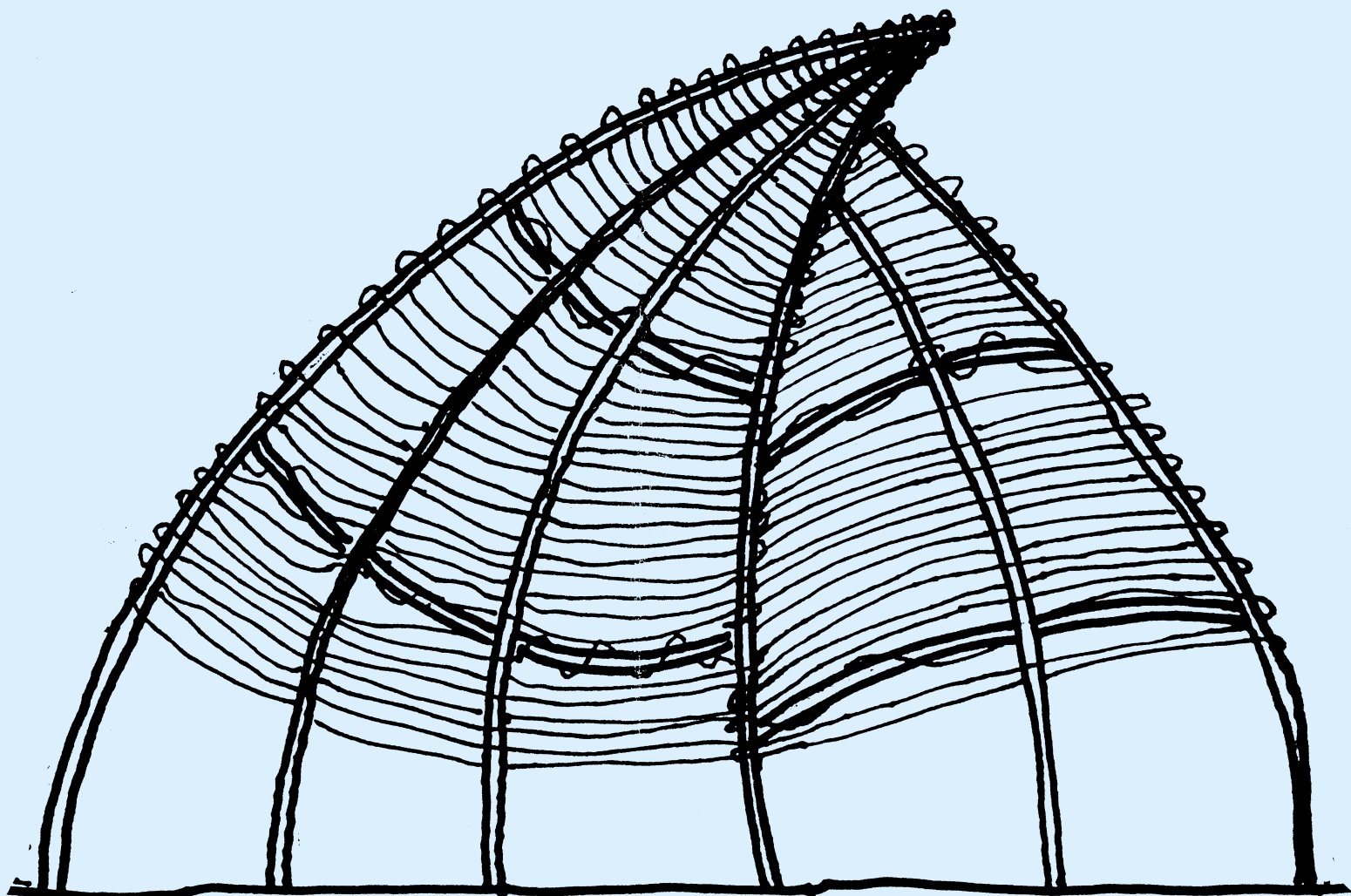
Opbygningen med forskellige aktivitetsområder, giver mulighed for vandeksperimenter med skibe, biler, vandkander samt ikke mindst med pinde, jord, mudder og sten m.v.

Med fleksibilitet og mobilitet ændrer legeområdet løbende karakter, efter de opstillinger som børnene selv laver. Det økologiske aspekt er bl.a. tilgodeset ved at bruge ege- og lærketræ malet og imprægneret med linolie som byggemateriale, ved at genbruge brugsvandet i haven samt opvarme vandet med solenergi. Med arken som udgangspunkt, er der flere forskellige aktivitetsområder.

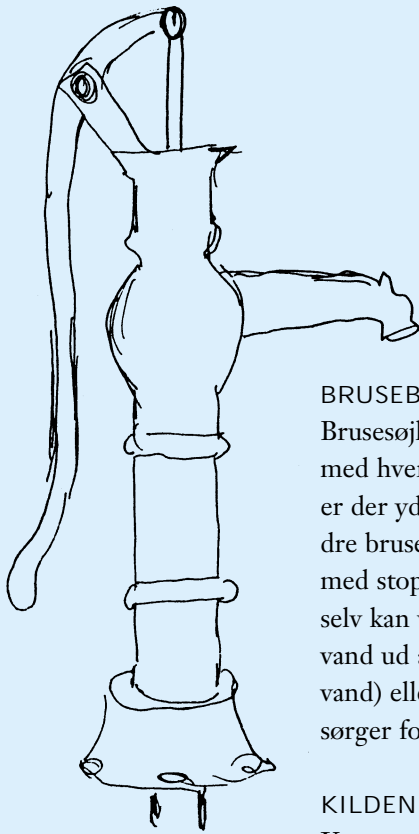
ARKEN

Hjertet i vandeksperimentariet er Arken, bygget som en skibsskulptur, med to skibsformer, der er flettet sammen af vandslanger til solopvarmning af vand til vandlege.

Det varme vand fra slangerne føres til en nedgravet tank, hvorfra det med håndpumper pumpes op til de andre aktiviteter. Tre vandhaner som hver kan tilkobles slanger med sprøjtepistoler, giver mulighed for sprøjteleg. Indenfor er bunden skrånende. Brugsvandet løbet gennem et sandfang (så sand, mudder og jord ikke ødelægger vandingspumpen) til en nedgravet tank og pumpes videre til legepladsens vækster.

Lisbet & Carsten G. Hansen
 Bukkerupvej 73, 4340 Tølløse
 Janni Milsted,
 Jørslevslyst,
 Køgevej 15, 4653 Karise

BRUSEBADET

Brusesøjle bestående af tre kobberør med hver sin bruser. På det ene rør er der yderligere monteret fire mindre brusehoveder i forskellige højder med stophaner imellem, så børnene selv kan vælge hvilke der skal komme vand ud af. Tre håndpumper (varmt vand) eller en vandhane (koldt vand) sørger for vandforsyningen.

KILDEN

Kampesten støbt sammen som et lille bjerg (to meter højt), hvor en kilde på toppen (en hane med koldt vand), danner to til flere vandløb ned af bjerget. Løse møller og småkanaler kan sættes ind, og sammen med sand og mudder ændre vandets løb. Ved foden af bjerget er der et mudderområde.

VASKEHALLEN

En hal bygget af lærkeskaller med to sprinklere monteret i loftet. En vippepumpe pumper det varme vand op og sprinkler cyklen og dens fører til. En benzinstander i form af en vippepumpe giver »vandbenzin«. Tilbehøret til vaskehallen er svampe, spande og koste.

SLUSEN

En lang trækanal med strømmende vand der falder fra en meter til 20 cm i højden. Vandet føres ind ved hjælp af håndpumpe (varmt vand) eller koldt vand fra hanen. Med sand, grus og sten dannes forskellige åforløb, og sluseporte af træ kan sættes ind imellem.

VANDAUTOMATER

To vandposte med stativ og kummer til drikkevand - så børnene ikke skal ind for at få vand at drikke.

SOPPEBASSINET

Et 25 cm dybt støbt bassin med en dyse til springvand i midten. En vippepumpe i kanten sørger for, at varmt vand strømmer gennem springvandet.

ROSENHAVEN

Især til vuggestuebørn. Området overdækkes med rosen-espalier. Varmt vand pumpes fra tanken af en brøndpumpe op i en trækanal, som ender med et møllehjul før vandet falder ned i en trætonde. Herfra kan vandet flyttes i spande, vandkander mm. tilbage i kanalen, eller over i andre nedgravede, forbundne tønder.

EN PILEVERDEN

14

2. præmien i elementkonkurrencen har sit udgangspunkt i det levende piletræ. Pileverdenen udfordrer børns sanser og håndelag for naturens materialer og skaber erfaring med kreativ brug af naturen.

I løbet af et barns børnehavetid er det muligt at plante en stikling, som kan vokse sig stor, blive høstet og anvendt til både leg og nytte. Livet i børnehaven kan »flettes« sammen med livet hjemme i familien ved f.eks. at plante stiklinger i haven.

En af grundstenene i flere af elementerne er 10 til 15 år gamle hvidpiletræer, som fældes, tilpasses formålet, for så at blive genplantet så det kan vokse videre...

»En pileverden« består af stationære og mobile elementer. Legekonstruktioner bygget af frisk pilemateriale, der skifter karakter med årstiden og ændrer funktion og udseende, udgør den stationære del.

Det mobile element er et pilearboret eller en miniplantage hvor der dyrkes pil både til brug i børnehaven og hjemme.

DET GRØNNE ELEMENT

Hegnet rundt om naturlegepladsen er skiftende og fantasifuldt, bestående af flettet og snoet hegn i friskt og tørret pilemateriale. Nogle steder er det helt tæt, bygget af bundter af pil sat tæt sammen, eller plantede pilestokke, andre steder er det gennem-sigtigt, flettet af et harlekinhegn.

DET VOKSENDE GYNGESTATIV

Bygges af gamle, levende hvidpil som derfor sætter rødder i jorden og friske skud på stammen. Træet fældes, når det når en passende størrelse, og afpasses til stativ for gynger, der senere dækkes af voksende pilegrene på siderne og oven over gyngerne.

HURTIGVOKSENDE LABYRINT

En labyrint etableres af flettede hegn og nyplantede stiklinger i båndpil eller vandpil, som allerede efter et år er vokset, så der er mulighed for at »blive væk« i labyrinten.

DEN VILDTVOKSENDE BORG

Rygraden i borgen er 15-20 år gamle hvidpilstammer, der danner en borg. Imellem disse bygges borgens »indmad« med piletræer i alle aldre som plantes, flettes, snoes og drejes. En gangbro i en halv meters højde bygges af brædder, og vil efter et år have et tag af levende pileskud. Det grønne løv og de voksende pil vil løbende give nye flette- og legemuligheder.

DEN LEVENDE HYTTE

Friske båndpilstokke udplantes i cirkler eller firkanter og bindes sammen i toppen. Flere hytter kan forbindes med piletunneller.

DEN SVAJENDE PILETUNNEL

Friske bukkede båndpilestokke bindes/flettes sammen til en tunnel med svajende pileskud på taget. Tunneller bygges sammen på kryds og tværs, sammen med borgen eller hytterne.

Børnenes Jord
 Kløvermarken
 Cronborgvej 20, 9990 Skagen
 Pile-Byg, Hvidsted Energiskov
 Hvidstedgård, 9830 Taars

15

DEN FLETTEDE IGLO

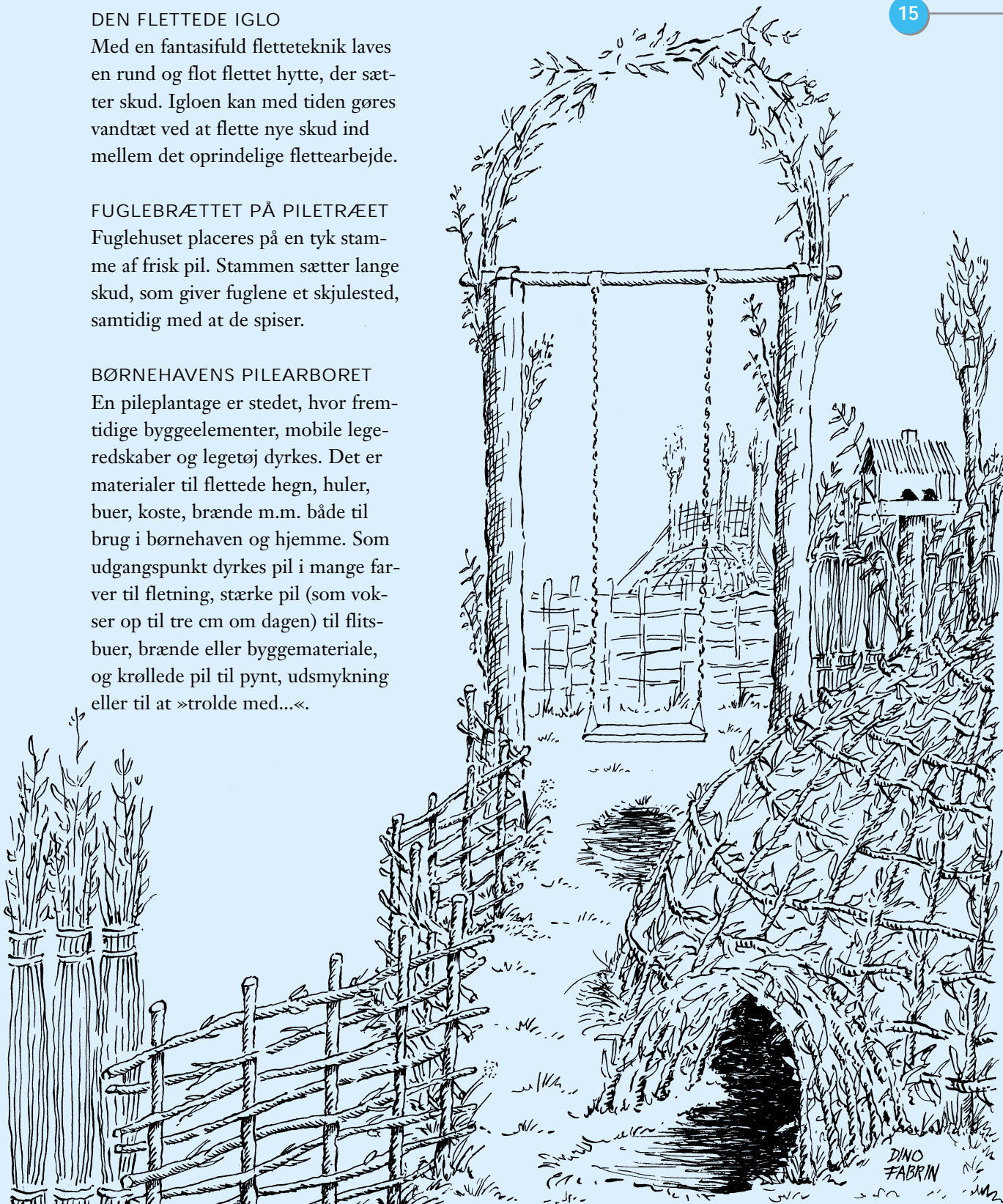
Med en fantasifuld fletteteknik laves en rund og flot flettet hytte, der sætter skud. Igloen kan med tiden gøres vandtæt ved at flette nye skud ind mellem det oprindelige flettearbejde.

FUGLEBRÆTTET PÅ PILETRÆET

Fuglehuset placeres på en tyk stamme af frisk pil. Stammen sætter lange skud, som giver fuglene et skjulested, samtidig med at de spiser.

BØRNEHAVENS PILEARBORET

En pileplantage er stedet, hvor fremtidige byggelementer, mobile legeredskaber og legetøj dyrkes. Det er materialer til flettede hegn, huler, buer, koste, brænde m.m. både til brug i børnehaven og hjemme. Som udgangspunkt dyrkes pil i mange farver til fletning, stærke pil (som vokser op til tre cm om dagen) til flitsbuer, brænde eller byggemateriale, og krøllede pil til pynt, udsmykning eller til at »trolde med...«.

JORDA

JORDSKULPTUR

16

3. præmien i elementkonkurrencen er et legelandskab på en stor jordskulptur udformet som en kvinde - moder jord - JORDA, som giver både konkrete og symbolske muligheder i forhold til naturen.

Forslaget er en videreførelse af den traditionelle bakke med en tunnel igennem. At sidde på en »næse«, bo i et »ben« eller så gulerødder i »håret«, skaber billeder og stimulerer fantasien.

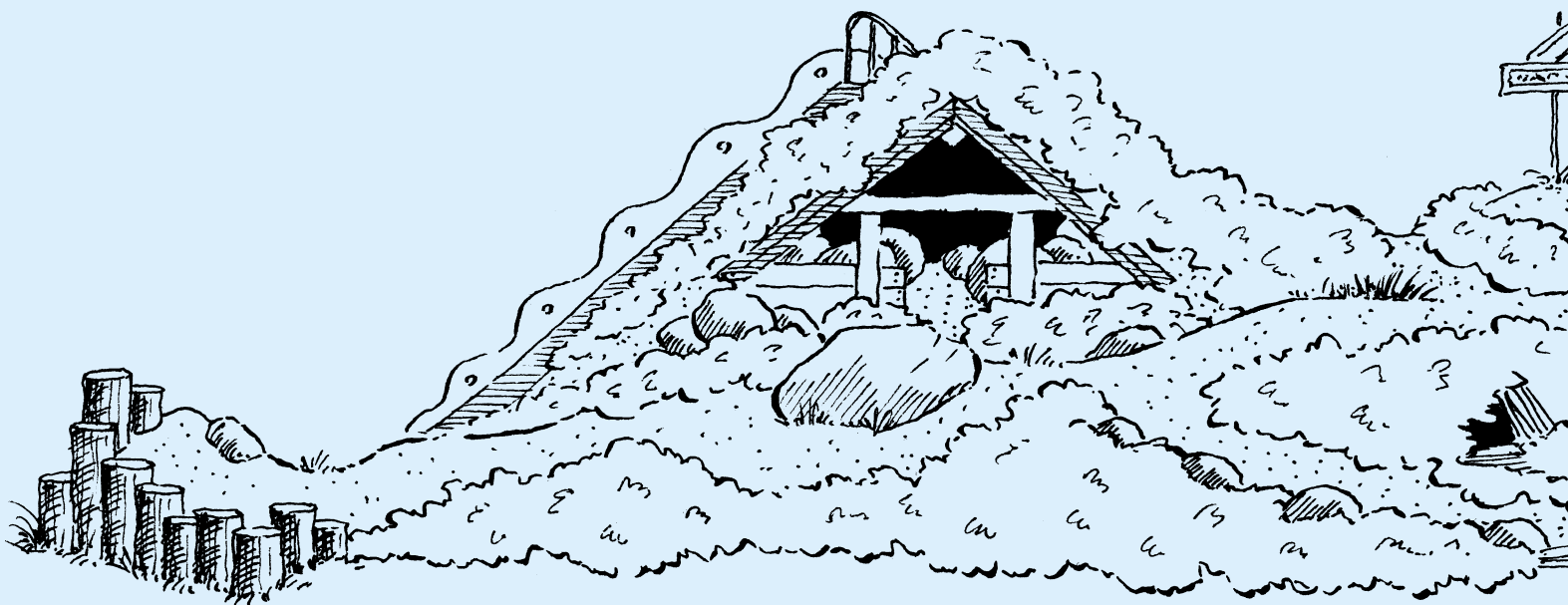
JORDA er en basis ide med mange muligheder. Fantasi, økonomi, arbejdskraft og brugernes ønsker vil være bestemmende for udformningen af netop den JORDA, der passer

det enkelte sted. Jordskulpturen opbygges som et bakkelandskab på et skelet af komprimeret råler med muldrag og plantedække.

Derudover består materialerne af sten, grus og træstammer, sidstnævnte så der kan laves huler ind i skulpturen.

Som beplantning anvendes rullegræs, flerårige urter, stauder, blomsterblandinger, buske, hække, pilekrat og nytteplanter, som også kan vælges til at understrege former på skulpturen, eller til at spærre for gennemgang.

Forskellige elementer kan etableres på skulpturen:

Charlotte Christensen
Tolstrupvej 22,
4330 Hvalsø

17

RUTSCHEBANE OG SANDKASSE

Et af benene er bøjet op, og her indbygges en rutschebane som ender i sandkasse. Sandkassen kan beklædes med presenning, således at den kan fyldes med vand og alt efter årstid bruges til vandleg, is, fisk og smådyr.

VANDANLÆG

I eller på skulpturen kan der bygges vandkanaler, springvand eller fuglebassiner.

SOLUR

Til brug for aktiviteter om årstidene, dagslængde, lys og skygge, kan der være et solur.

KOMPOSTBUNKE

En kompostbunke med bl.a. afklip fra skulpturens plantedække, som giver mulighed for at studere orme, insekter og svampe.

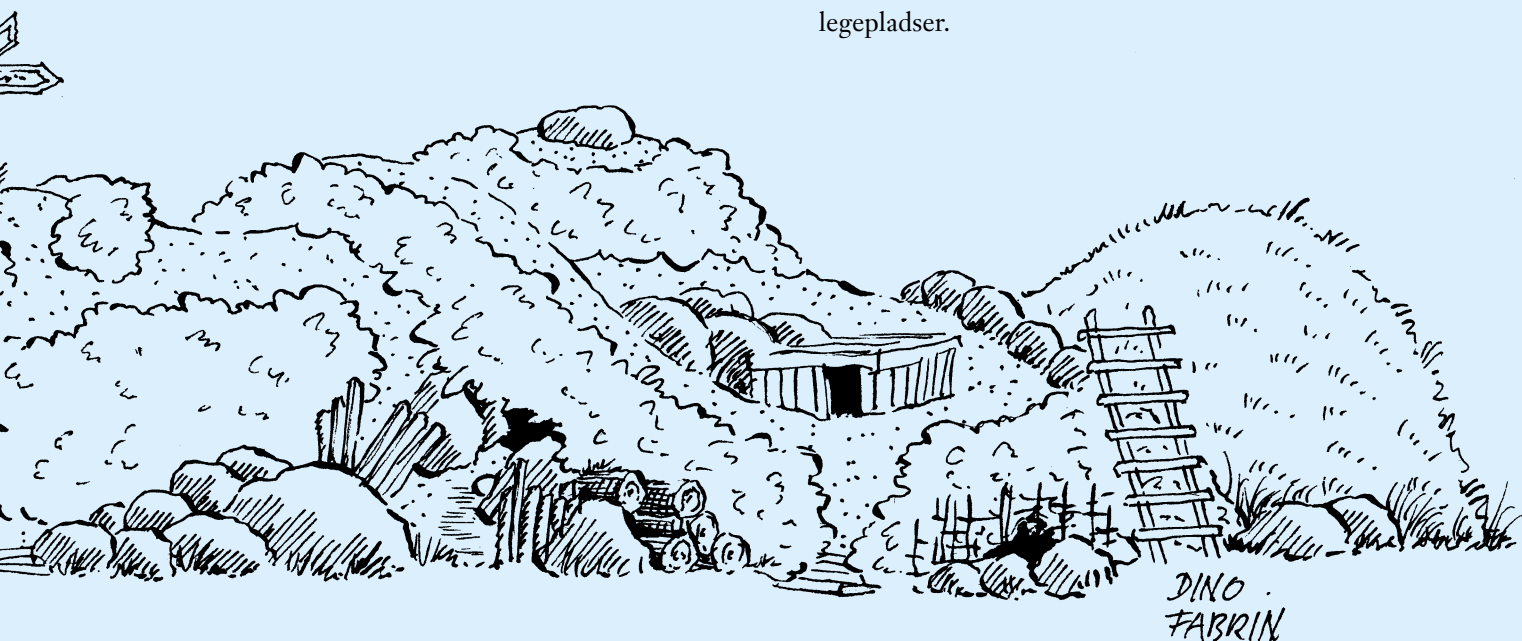
DYREHOLD

Et område indhegnes alt efter hvilke muligheder, man har, til kaniner, høns eller andre dyr.

LABYRINT

En labyrinth af duftende krydderurter, planter der føles mærkelige, sten eller træstammer sat tæt sammen.

Jordskulpturen kan gøres mindre eller større, det kan være en anden figur end moder jord, og den kan udstyres med færrer, flere eller andre aktivitetsmuligheder, ligesom den kan være mere eller mindre beplantet. Derved kan skulpturen tilpasses alle legepladser.

OPDELING

En naturlegeplads kan opdeles og indrammes på flere måder. Enhver legeplads har brug for hegn enten til at indhegne arealet eller for at afgrænse forskellige afsnit. Naturhegn er mere inspirerende end trådhegn, og hvis det er lavet af nytteplanter tiltrækkes et rigt dyreliv. Men opdeling i mindre enheder er sammen med et kuperet terræn også med til at skabe plads til fælles aktiviteter for både børn og voksne, og til leg i mindre grupper, uden konstant overvågning fra voksne. Børnene spredes og grupperer sig, og det giver færre konflikter børnene imellem. Opdelingen kan også skabes med en snoet sti som fører igennem legepladsens forskellige elementer, og som undervejs giver mulighed for aktivitet og sansemæssige oplevelser....

SMÅ RUM AF LEVENDE HEGN
Bygge små rum af forskellige typer hegn, som f.eks. pileflethejn, stendige, græstørvsdige og hegn af nytteplanter som også kan bruges til andre aktiviteter. (62)

HVILERUM
Cirkelformede hvilerum som omkranses af en meter høj bøgehæk. Bunden udgøres af perlesten. (30)

JORDEN ER GIFTIG
Legepladsen rundt uden at røre ved

jorden. Man kan være oppe, nede, ude og inde, og kommer undervejs i kontakt med elementerne ild (bålsted omkranset af store sten), vand (en sø omkranset af en stubskov i forskellige højder, samt med skildpadder af træ eller beton i vandet, som børnene kan gå på ryggen af), luft (edderkop og gyngetov til at kravle/gynge i) og jord (sandkasse omkranset af en stammeskov i forskellige højder). (17)

FORUNDRINGSSTI

En 60 cm bred sti hvor bundmaterialet skifter for hver to meter (kogler, fliser, sand, sten, bregner osv.). F.eks. etableret på en forundringshøj. (23)

FRA LAND TIL BY

En aktivitetslinie af stubbe, siddebrikker, træbro m.v. udgør en »Jorden er giftig« tur gennem forskellige zoner (åben plads, skovbryn, jungle, krat, bakke, slette og have). (19)

JORDTUER MED GRÆSBEVOKSNING

Jordtuer med græsbevoksning i forskellige former og afvekslende højder mellem 40 cm og 75 cm omkranser en bålplads, virker som en mur, og kan bruges til forskellige aktiviteter (bjergbestigning, brobygning og siddeplads ved bålet). (40)

INTET PARADIS UDEN EN SLANGE...

En slange snor og bugter sig igennem et område som børnene følger. Slangehovedet består af en to meter lang stamme som er gravet ned og stemmet ud med tunge m.m. Undervejs skifter slangen kropsudtryk ved at være en vold, et klatrestativ, en tunnel under jorden, en sti, og en hækportal, for til sidst at munde ud i halen. Slangekroppen består af flere forskellige materialer som marksten, græsbeklædning, sand og flisstier, bøgehække og kampesten. (48)

OPLEVELSESRUTE

Et ca. en km langt landskabsforløb som opleves gennem leg, ved gå- eller løbeture, eller med en bold. Oplevelsesruten kan ligge rundt om, eller i randen af et andet område, f.eks. en campingplads, traditionel legeplads eller lignende. Undervejs forskellige legesteder som vand i kanaler, hængebroer, plantetunnel, sand, sten m.m. Hvert oplevelsessted er indrettet med hver sin danske træart. Ruten består af et varieret stiforløb med klippet græs, grus og barkflis. Vilde blomster plantes som grøftekant. (63)

BASISNATURLEGEPLADS

Som start på en naturlegeplads anlægges en basisnaturlegeplads som er velegnet til en senere udbygning og videreudvikling. Basisdelen består af et bakkelandskab og rumdannelser af afvekslende beplantninger (tæt nåle- og løvskov, enggræs, krydderurter, frugttræer, roser, slyngplanter og bøgehække). (41)

PLANTER

19

For et lille barn behøver skoven ikke at bestå af store træer, men kan nøjes med at være en bevoksning af planter der ikke bare kan kigges hen over. Planter på legepladsen giver igennem oplevelser, lege og praktiske aktiviteter, forståelse for årstidernes skiften og for at naturen er et kredsløb. Plantens liv kan følges fra spiring, blomstring og frøsætning, og evt. høst, til den dør eller visner. Der vandes med regnvand, og visne planter og blade omsættes i komposten. Derudover kan der, alt efter valg af plantearter, tages hensyn til at tiltrække dyreliv, undgå allergisyndere (f.eks. birk og bynke), og formindske sliddet (ved at plante i højbede).

SKOVEN I PINDSVINENIVEAU

En eksisterende skovbevoksning opstammes i fem meters højde. I skovbunden lægges nogle øer af flade, tætte sten, og hele skovbunden tilplantes med liguster. Når ligusteren er vokset til en meters højde, etableres tunneller mellem øerne og ind- og udgange. Ligusteren klippes, så den altid er en meter høj. Opfordrer til fange- og gemmelege, giver naturoplevelse fordi man kravler i skovbunden. (56)

BRINGE SKOVEN TIL LEGEPLADSEN

I stedet for at bringe børnene til skoven, brydes asfalten og beplantes med forskellige træer og buske. (49)

TRÅDHEGN BEPLANTET MED HUMLE

Et eksisterende trådhegn ud mod befærdet vej tilplantes med humle. (37)

HAVREMARK PÅ NY INSTITUTIONS BARE JORD

På et endnu ikke indrettet udeareal sås en havremark på den bare jord om foråret - senere høstes havren, og der laves fugleneg til fuglene om vinteren. (38)

ETABLERING AF STAUEBED

På en arbejdsdag med forældre plantes et staudebed bestående af delte stauder fra forældrenes/børnenes egne haver. (38)

ÆBLELUND MED CYKEL- RULLESKØJTEBANE

Æbletræer plantet i hævede cylinderformede bede flettet af pilegrene. Højde 60 cm. Mellem bedene lægges en kombination af granitbrosten og asfalt som sti, granitbrostenene tættest på pileflettet til beskyttelse. (29)

FUGLESKOVEN

Område beplantet med røn, slåen, hylde, tjørn, hæg, kirsebær, mirabel, kvæde, hassel og paradisæble. Fælles for disse er, at de bærer frugter som er føde for fugle. (35)

BEPLANTNING AF BYGNING

Bygningens mure beklædes med espalier, og der plantes storbladet ved-bend og rådhusvin som med tiden vil dække murene. (42)

PLANTER MED FORSKELLIGE EGENSKABER/MULIGHEDER

Legepladsen kan være beplantet med planter der har forskellige egenskaber som f.eks.: smukke blomster (f.eks. kornblomst og valmue), duftende blomster (f.eks. syren og lavendel), duftende blade (f.eks. salvie og perikon), spiselige ting (f.eks. jordbær og hassel), spændende frø (f.eks. hybenrose og etageløg), godt vinterudseende (forskellige stauder), føde til dyr (f.eks. sommerfuglebusk og tjørn), efterårsfarver (f.eks. troldnød og paradisæble), sump- og vandplanter (f.eks. tagrør og dunhammer), materialeplanter (f.eks. kastanie og pil) og hårede blade og grene (f.eks. hjortetaktræ og lungeurt). (44)

LANDBRUGSAFGRØDER

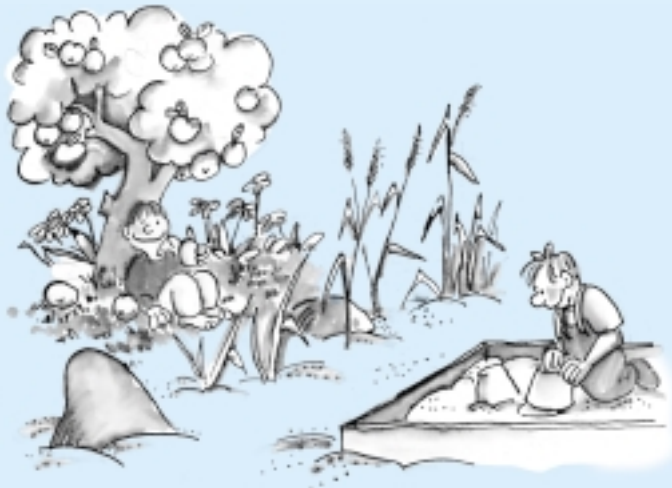
Et område hvor der på skift dyrkes forskellige landbrugsafgrøder som grøntgødning, raps, honningurt, senep, solsikke, lupin, olie- og spindehør, boghvede, rug, havre, byg, hvede, hjulkrone, cikorie m.fl. (61)

JORDBÆRTRÆ

Elmestammer gravet ned i jorden, hvor der i stammestykket over jorden er huller til jordbærplanter. På den måde kan et område til dyrkning udnyttes optimalt. (11)

HUMLERANKER

Humleranker på raftehegn, espalier, op ad gamle træer og som bunddække giver en oplevelse af »eventyrlig have«. (18)

BIOTOPER

Biotoper er en betegnelse for forskellige natur- og landskabstyper, som hver især eller sammen, giver mulighed for oplevelser, fysisk udfoldelse og leg, og som hver har sin rytme, der rummer årets gang.

Vi har alle et ansvar for at børn ser havets bølger, mærker skoven og markens korn.

Men rammerne (Tid, økonomi, normering og andre pædagogiske aktiviteter) i en institution eller skole gør det ikke altid muligt at lave ture til forskellige biotoper.

Så hvorfor ikke lade skoven, marken, stranden osv. komme til legepladsen?

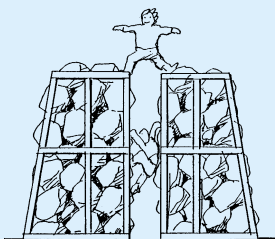
En legeplads med en eller flere biotoper giver mulighed for fordybelse og fortrolighed, samt forståelse for og kendskab til naturens mange muligheder og mangfoldighed.

EARTH, WIND & FIRE

Med inspiration i de fire elementer, jord, ild, luft og vand er legepladsen en efterligning af den ægte natur

med forskellige landskabstyper. Stranden er en sø med skrånende græsbred og strandområde. Her er bl.a. en tømmerflåde som kan trækkes frem og tilbage, balancepæle, vadested, bådeskjul, fiskenet, og vindmølle. Marken er et

græsareal med stammeport som var-tegn, grotte, mileovn, en stenvarde

bygget op af et træskelet fyldt med sten til et klatre på, og en stejl kløft m.m. Skoven med forskellige træer og bundplanter, hvor indgangen er en rosenpergola. Her er labyrinter af ribsbuske med en hytte i centrum, armgangstove og voodoo-skov (et område med »fugleskræmsler« beklædt med sækkelærred og fiskenet, og hoveder af rensede oksekranier. Rundt om i træerne hænger store knogler, tykke glasstykker, og lange tøjlaser, som når vinden bevæger sig giver »gys«). (46)

ØRKEN OG JUNGLE

Ørkenen er et tørt miljø omkring en sandkasse, som omkranses af høje græsser, marehalm, lavendler og store strandsten. I Junglen vokser bregner, hosta og andre skyggeplanter, samt et bambuskrat som supplement til eksisterende træer og buske.

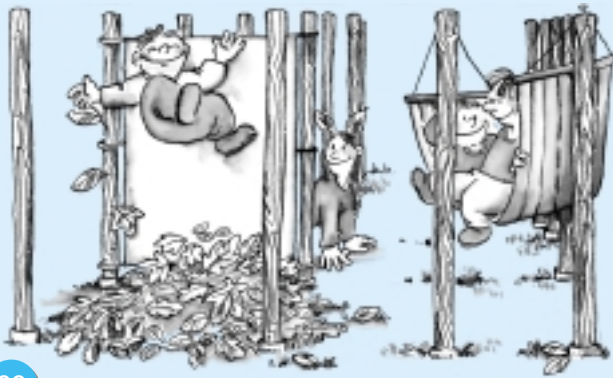
Rundt omkring i vildnisset er der placeret dyreskulpturer i træ samt en boplads med bl.a. bålsted. (42)

STRAND, SKOV, MARK OG HAVE

Stranden er et område med et tykt lag strandsand-, skaller og sten, beplantet med marehalm, hjælme, lyng, ene, klitroser og fyrretræer. Skoven plantes med robuste danske træarter på et 20 til 40 cm tykt lag skovmuld, hvor der også vokser skovsyre og anemoner. Marken består af klippet græs med frugttræer, omkranset af vilde stauder. I havens højbede vokser der krydderurter og blomsterplanter. (45)

SKOV

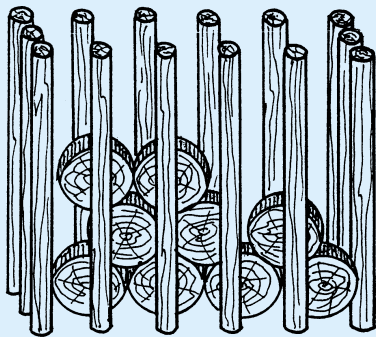
Et indhegnet »fredet areal« med mindre belastning i sammenligning med øvrige arealer. Her er skovhytter, fuglekasser, insektreder, myretuer, bistader, gravearealer, jordhuler, ild og trækul m.m. (61)

MATERIALER

Materialer er både til brug for aktiviteter og til opbygning af andre elementer. Flere ting som vi i dag opfatter som affald, f.eks. blade og kviste, kan bruges som »grønt rod« der giver børn naturmateriale til deres leg.

Her kan de hoppe i bløde visne blade, og kun fantasien bestemmer hvad ellers de kan bruges til. Børnene mærker årstidernes skiften på deres egen krop og får en viden om løvfald og vækst. Det er de færreste børn forundt i dag at lege på et høloft, da mange bor langt fra landet – i stedet kan bestemte områder indrettes med hø eller halm. Med varierende og løse materialer kan børnene bruge deres fantasi og kreativitet og selv være med til at bestemme legepladsens udseende og funktion.

TRÆSKIVEBYGGELEG

Skelet af faste stolper i dobbelte rækker som er sat labyrintisk i jorden i en meters højde. Med løse træskiver på højkant kan der bygges klatresy-

stem, forhindringer, eller trilles vej igennem skelettet med løse træskiver. (60)

FLYTBARE STUBBE, STAMMER OG STEN

Afsavede træstubbe (lgd: 30-60cm, Ø: 50-80cm), træstammer og sten som ved børnenes brug bevæger sig rundt på legepladsen. Elementerne skal ikke »ordnes« eller ryddes op, men ændrer pladsens udseende og karakter fra dag til dag. (30)

TRÆSTABEL

Store træstammer i stabel som er fastsurret. De øverste stammer er løse så de kan flyttes og indgå i børnenes leg. (30)

PÆLESKOV

Pæleskoven er en byggeplads, hvor der bygges med rafter. To til tre meter høje egepæle nedgravet i jord står uordnet med en til fem meters afstand.

Der bygges på dem med lange granrafter, som fastgøres til pælene med kordelstroppe (tovværksringe som bruges på sejlskibe). Materialerne er afbarkede. (56)

PÆLEOMRÅDE

Et område med bøsninger i jorden, hvori der kan sættes pæle. Mellem pælene kan der opsættes hængekøjer, eller udspringes markisestof, så der dannes forskellige rum. Rumene kan fyldes med halm eller visne blade og bruges til årstidslege. (4)

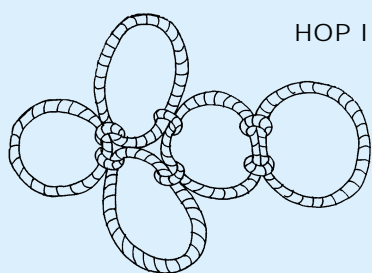

BRÆDDER UDEN SØM OG SKRUER

Brædder der kan bygges huler af, balanceres på og leges jorden er giftig på. Kan anvendes sammen med andre materialer som græs, store blade, grene m.m. (54)

MATERIALER TIL VANDLEG

I forbindelse med et vandbassin placeres en række materialer som stimulerer til fantasifulde konstruktioner (sandborge, madlavning, småskibe, broer, havne osv.). Tre traktordæk fungerer som beholdere for strand-skaller, søsten, pinde, flis og træstumper. Dertil kommer en grusbunke, en bunke mursten og nogle brædder. Materialerne kan udskiftes og ændres efter fantasi, behov og økonomi. (3)

HOP I MAND REB

Splejsede rebcirklér danner en »mand« til at hinke/hoppe i. Kan flyttes rundt. (33)

BARKSTYKKER TIL BYGGELEG

Barkstykker i forskellige størrelser som er behandlet med linolie. Kan bruges til at bygge vandbaner eller tætte huler med. (9)

RÅDNE TRÆSTAMMER

Til at pille i, finde små dyr m.m. (23)

TAGPLADER BEKLÆDT MED SIVMÅTTER

Almindelige tagplader beklædes med sivmætter for at illustrere stråtag. (47)

HALMBALLE-LEGEAREAL

Et område med halmballer der kan bygges med og leges i. Kan f.eks. startes omkring høst, så årstidernes skiftet vises og vare et par måneder hvert år. (18)

VISNE BLADE, HALMBALLER OG AFKLIPPETE KVISTE

Bunker af visne blade, halmballer eller kviste fra nærliggende park, som på skift kan placeres i soppebassin eller amfiteater, når disse ikke er i brug. (19)

LEGEREDSKABER

23

At klatre, rutsche, gynge og vippe er en dagligdags leg for børn på legepladser. Men i stedet for at gøre det på traditionelle, færdigkøbte konstruktioner, kan naturens egne almindelige materialer med eller uden fantasifulde udformninger bruges. For at klatre behøves ikke nødvendigvis et klatrestativ, ganske almindelige træer kan også gøre det.

Legeredskaber på en naturlegeplads appellerer også til fantasien når man kravler i en kæmpe edderkop og prøver at undgå at blive fanget i dens klæbende spind. Mange elmetræer er blevet fælde pga. elmesyge, og de gamle krogede stammer, som er lette at få fat i, kan bruges til utallige formål.

EDDERKOPPEN

En kroget træstamme liggende på langs oven på jorden. På midten hvor den er højest (to-tre meter), hænger et klatre-net ned til jorden, hvor man bliver »fanget i spindet«, når man klatrer på edderkoppem. (15)

EDDERKOPPEN II

Edderkoppem er sat to meter op i luften på tykke egestolper. Jernrør udgør benene, og kroppen er skåret ud af en egestolpe. På stolperne under edderkoppem er der klatregreb, så man kan komme op.

Under edderkoppen, mellem benene og på egestolperne hænger »spindeltråden« eller nettet, hvor man fanges - her kan gynes, klatres og ligges i nettet. (17)

SOLSYSTEMS KLATRETRÆER

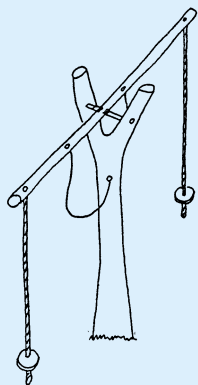
En række af ti sammenhængende klatretræer der hver især repræsenterer en planet i solsystemet. »Solens« står i hjørnet og derefter planeterne i rigtig rækkefølge. Klatretræerne er grejede stammer som sættes i tre til fire meters højde, med en lille platform i hvert træ, hvor man kan se hvordan planeterne er placeret i forhold til hinanden. Det er muligt at klatre fra træ til træ, evt. via et tov. Et skilt ved hvert træ både oppe og nede oplyser planetens navn. (24)

STORE TRÆER MED KLATRENET

Et stort klatrenet bundet op mellem nogle store træer giver mulighed for at klatre, kravle op og ned og omkring. (12)

VÆGTSKÅLSVIPPE I STAMME

En træstamme støbt i jorden med en gaffeldelt top tre til fire meter over jorden. I gaflen placeres en vippebom med tov i hver side. For enden af tovet en knude eller bildæk. Vippefunktionen begrænses med en wire så man ikke støder mod jorden. (27)

DE TRE TÅRNE

Tre trærødder sættes omvendt i jorden med fem meters afstand. »Tårnene« er to meter høje, og forsynes med klatregreb, armgangsreb, balancgangs bro, rebstige og klatre reb, så man kan bevæge sig imellem tårnene uden at røre jorden. (51)

KÆMPE ROD MED TOVREDE

Kæmperod sat omvendt i jorden med spindelvævs rede af tovværk i toppen. Trappe af halve bjælker fører op til spindelvævet. (51)

LEGEPYRAMIDE

Legeplads opbygget af store træstammer som en stor to etagers skulptur i pyramideform med et kirsebærtræ som centrum. Førstesalen, tæt på træets krone, er opdelt i fire terrasser, som nås via store klatretræer og konstruktioner med trappe- og klatrevægge. I bunden er sandland med borg, klatreskov med træstubbe, klatrenet og tove. »Klipper« lavet af natursten og beton danner grotter, tunneller og bjergveje. I pyramidens hjørner er der huler, hvis yderside med trapper, rutschebaner og klatrevæg, er adgangsvej til første sal. (58)

GYNGE UNDER TRÆ

Den ene ende af overliggeren i gyngestativ er fastgjort til et eksisterende træ, hvis løvtag man svinger sig under. (15)

TOVBANE OVER KLØFT

En kendt model med wire og trisse, men her er wiren spændt fra et træ højt på en skråning til et træ på en lavere skråning. Spændingen ligger i at glide hen over »dybet«. Trissen kan trækkes tilbage med et reb. (55)

TRÆSTAMMEGYNGE

En træstamme med udhuggede sæder hænges op i jernkæder mellem fire pæle. (22)

RUTSCHEBANE OVER STAMMER

En traditionel rutschebane ned over en stabel meget store træstammer som er udhulede i enderne, og fungerer som små huler. (9)

HÅNDEN

Et område af sandkassen er opdelt i mindre rum – fingre. Ved en af dem ligger en hul træstamme, som man kravler igennem for at komme ind. I midten af »hånden« er en rede til vuggestuebørn af pileflet. Mellem »fingrene« er der plantet urter, så hvert rum har sin duft. (10)

HYTTER & HULER

I en hule eller hytte kan man gemme sig, lege i skjul for voksne, efterligne aktiviteter i rollelege og etablere sin leg et sted, der appellerer til fantasien. Her er plads og mulighed for selv at skabe rum med lys og mørke, og det behøver ikke altid at foregå i et traditionelt legehuse med terrasse og staldør! I stedet kan man lave huler med kulturhistorisk eller naturhistorisk inspiration. Sådanne primitive hytter og huler er oplagte at inddrage sammen med temaer eller emner, og mange giver også mulighed for primitiv overnatning i naturlige omgivelser.

HISTORISKE OG ETNOGRAFISKE HULER OG HYTTER

Samekåter (teltstænger af granrafter og betræk af kraftig bomuldsstof med åbning i toppen til røgen fra ildstedet), trællehus (lille hus gravet ind i terræn bygget af flækkede egestammer), bjælkehus (hjørnerne samles med speciel teknik, lafteteknik), stokhus (hus med spidst tag helt til jorden, hvor skorsten og ildsted danner den ene gavl), Tjirgisisk jurte (nomade telt i filt), pælehus fra Borneo (bygget af rafter på pæle med stige op til dør), afrikanske lerhytter (runde med dør, vindue og græstag), tipi og vikingetelt (solid træramme med kraftig sejldug. Over indgangen er et dragehoved udskåret i træ). (8)

25

LÆSKÆRM/SHELTER

Et bord eller bænkesæt som kan slås sammen, beklædes med en specialsyet lærredspresenning og derved blive til en læskærm eller shelter til brug for overnatning m.m. Når presenningen ikke er i brug, fastgøres den til undersiden af bænkenes sæde. (64)

PLATFORM I TRÆ

En platform monteret i et kraftigt træ som udgangspunkt for hulebygning. Adgang til platformen via en rebstige som slutter ca. 60 cm over jorden så mindre børn ikke kan kravle op. (64)

KLOKKEHYTTER

Hytter flettet af pil over et skelet af stål i klokkeform, hænges i grenene på et træ støbt i jorden. Hytterne kan også stå på jorden og så f.eks. lerklines i stedet. (10)

WIGWAMS

Bygges af granrafter og tilplantes med arkitektens træstøt så de efter et par år fungerer som blomsterhytter. (16)

LINDELYSTHUS

Lindetræer plantes i en tæt cirkel med en indgang ind i rummet. (18)

PAVILLON MED UDEKØKKEN

En halvåben sekskantet pavillon bygget i lærketræ. Indeholder et køkken med vandhane (afløb ledes til pilekrat), brændekomfur og »cafe bord«. Her skal bl.a. renses grøntsager af egen avl - komfuret sørger for hygge og varme, også om vinteren. (31)

SOLSIDEPAVILLON

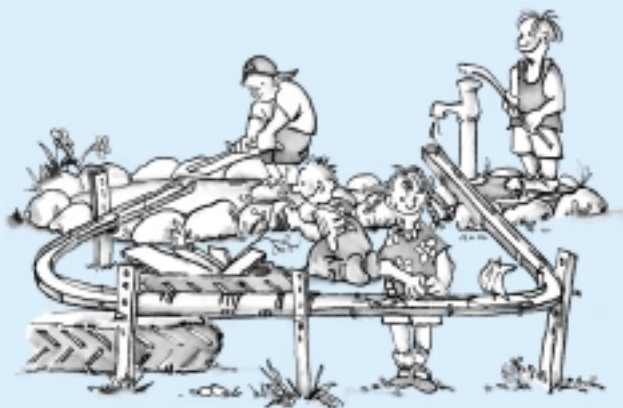
En sekskantet pavillon som er bygget op omkring en pæl i midten. I hvert hjørne hviler pavillonen på et hjul, så et par voksne kan skubbe den rundt efter solen og vinden. Foruden at fungere som anderledes legehuse, kan pavillonen også bruges til naturværksted og være udgangspunkt for naturaktiviteter. (34)

RÆVEGRAV

En hule med flere udgange støbt i beton. Hulen skal ligge højt og indgangene lavt, for at undgå at vand siver ind. Beklædes med græstørv og ligner en rævegrav. (50, 55 OG 7)

RUTSCHEBANE OVER HULE TRÆSTAMMER

En traditionel rutschebane oven på en stabel af meget store træstammer som er udhulede til små huler i enderne. (9)

VAND

Vand har altid tiltrukket børn! I stedet for at nægte børn at lege med og bruge vand, kan man give dem mulighed for at lege, eksperimentere og opleve med vandet. Når børnene bygger kanaler, sluser, ser hvordan en hjemmelavet båd følger vandets strømme, får de viden, fortrolighed og erfaring igennem legen. Selvfølgelig skal vi lære børnene, at vand ikke er en udtømmelig ressource ved selv at være forbillede i vores adfærd - at man ved få og enkle metoder kan genbruge vandet enten i form af recirkulation eller ved at bruge opsamlet regnvand. Af hensyn til børnenes sikkerhed bør brugen af bassiner, søer og trædesten overvejes nøje.

UDHULET TRÆSTAMME TIL OPSAMLING AF REGNVAND

I sandkassen placeres en udhulet træstamme som kan opsamle regnvand til brug i legen med sand. (12)

KLIPPEVÆG MED VANDFALD

En klippevæg (med skjulte huler og vanskelige passager) støbt i beton med vandfald, der ender i en sø. (32)

MATERIALER TIL VANDLEG

I forbindelse med et vandbassin placeres en række materialer som stimulerer til fantasifulde konstruktioner (sandborge, madlavning, småskibe,

broer, havne osv.). Tre traktordæk fungerer som beholdere for strandskaller, søsten, pine, flis og træstumper. Dertil kommer en grusbunke, en bunke mursten og nogle brædder. Materialerne kan udskiftes og ændres efter fantasi, behov og økonomi. (3)

OMBYGNING AF VANDPOST TIL VANDBJERG

En eksisterende drikkevandsautomat i en skolegård ombygges med natursten til et 1 til 2 meter højt bjerg. Fra et springvand i midten løber vandet ned og rundt om bjerget via en vandtrappe i spiralform. For at vandet kan springe og løbe ned af bjerget, skal der være en pumpe, som enten drives af solceller eller aktiveres ved at to børn vipper. Vandet recirkuleres. (7)

GAMMELDAGS VANDPUMPE

På højeste del af terræn etableres en grundvandsboring med tilhørende pumpe. Under pumpen laves en faskine med sten oven på, så der ikke bliver mudret. Ved hjælp af stammer, sten m.m., kan vandet ledes i forskellige baner, så søer, dæmninger og kanalsystemer opstår. Børnene får kendskab til vand der kan lugte, være farvet og som kræver arbejde, at få til at strømme. (18)

SPIRALVANDTÅRN

Vandkanal i spiralform skåret i en træstamme i nålhøjde - i toppen fyldes vand, som kan følges på vejen ned af tårnet. (9)

SOPPEBASSIN

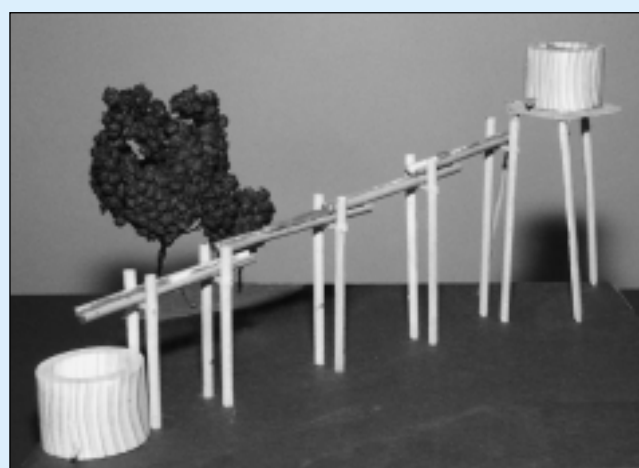
Et vandspejl med sprinklere sørger for vandstråler man kan løbe igennem, og som lyset kan lave mønstre og regnbuer i. I vintermånederne kan bassinet fyldes med visne blade til leg i blødt underlag. (19)

SØ MED BUND AF STAMPET LER

Udgraves 10 til 15 cm dyb sø, hvor børn og voksne har lagt ler i bunden og trampet det godt til. Oven på lerlaget er et lag sten - søen vil udtørre af og til. (10)

TRÆDESTEN I VAND

Lavvandede bassiner med trædesten af forskellig størrelse eller løse brædder fra kant til kant, som udfordrer til at krydse vandfladen.(55)

VANDKANALSYSTEM

Et kanalsystem bestående af en slidske lavet af løse flækkede bambusstammer lagt på hylde af bambuspinde. Slidsken har en hældning på tre procent, men denne og dermed vandets løb, kan ændres. To tønder, foroven og forneden, hhv. afgiver og opsamler vandet. Når den første er tom, flyttes vandet fra opsamlings-tønden tilbage igen med spande. Kanalen giver mulighed for at lege med egne skibe og eksperimenterer med vandets løb. (20)

TEMAER

Foruden at fungere som en legeplads, kan en naturlegeplads også have et undervisningsmæssigt aspekt, så den danner ramme om indlæring gennem leg. En legeplads med et stort naturindhold danner sådan en ramme. Det kan også gøres ved at kombinere værksteder og legemuligheder så de hænger sammen. Men ved at sætte specifikke emner på legepladsens indhold, har man mulighed for at udvide rammen, og f.eks. knytte naturen og kulturen sammen. Det kan være hele legepladsens område, der har et fælles emne, eller blot et delområde, som løbende kan skifte indhold. Og emnerne sætter kun fantasien grænser for – historiske perioder, forskellige folkeslag, klima, elementerne, tilberedning af mad osv.

VINDKRAFT, VANDKRAFT OG MUSKELKRAFT

Naturens kræfter i et vandløb kan prøves igennem oplevelser med forskellige former for kraft. Hjulet på en trædemølle trækker en snegl, der hæver vandet op i en tank. Når tanken åbnes, skabes der via et rør et springvand i et bassin. En vindmølle pumper tilsvarende vand til tanken, eller til brug for vanding af beplantning. En lille vandmølle er drivkraft i legeredskaber, f.eks. et hammerværk. (55)

LEGEAREAL TIL TEMALEG

Et areal med eksisterende beplantning af træer og buske suppleres med en tæt bundvegetation og bruges til skiftende temalege, emnelege og eksperimenter (f.eks. »Jernalder«). (61)

FORSKELLIGE AFGRØDER

År efter år dyrkes forskellige afgrøder efter forskellige temaer som f.eks. krydderurter, spiselige planter, brødplanter, farveplanter, tekstilplanter, fuglefrø eller landbrugsplanter. (61)

HISTORISK LEGEPLADS

På en stor legeplads opbygges en historisk legeplads i en stor cirkel. Cirklen inddeles i syv perioder, som hver repræsenterer følgende historiske periode: Jægerstenalderen (øde græsslette eller vild urskov med bue-skydningsbane, flinte- og stenværksted), bondestenalder (mark med gravhøje, korndyrkning, gruttesten og flinte- og skindværksted), bronzealder (med gravhøje uden monumenter i form af sten, pottemagerværksted med lerovn og fårehold, som skal passes, klippes og slagtes), jernalder (med stalde til forskellige husdyr, pottemagerværksted og tekstilværksted hvor der forarbejdes bl.a. uld), vikingetid (med boliger, madovne, vikingskib og grubehus), middelalder (med ridderborg, danselabyrint, balancebom til kampplads, snegelefarm og urtehave) og nyere tid (en romantisk have med blomster og frugttræer, lysthus, gynger, borde m.v.). Perioderne knyttes sammen med en fælles bålplads i centrum af cirklen. (13)

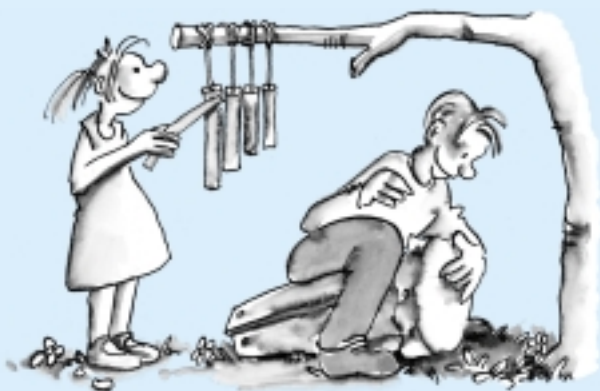
ET HUL I JORDEN

Med udgangspunkt i et stort hul i jorden (f.eks. en grusgrav), indrettes naturlegeplads til børn i alderen 10 til 14 år, bestående af en 1/2 meter dyb sø med tovbane hen over, en

klippevæg med vandfald og indbyggede huler, en sten som bålplads i søen, labyrinter i hybenhække, huler og raftestillads, der sammen med tov og planker kan bygges og ændres. (32)

SKOLENS LANDSKAB

En skolegård som tilføres stærke landskabelige former, der kan tåle ændringer i overfladen. Her er mange forskellige rumdannelser og delområder med stort naturindhold så som dyrehold, eng, adgang til eksisterende regnvandsbassin, bålplads, højbede, sandland og jordbjerg indeholdende en slugt. (57)

SANSER

Børn oplever ved at sanse. De føler, lugter, ser, rører og smager på alt hvad der er omkring dem. Legepladsen kan indrettes med ting der giver ekstra muligheder for at sanse. I stedet for kedelig asfalt kan veje og stier laves af skiftende materialer, hvor børnene kan føle og høre, at der er forskel på at gå på kogler/mellem bregner. Hvem ved, hvad de voksne har fundet på at lægge i følekassen? En dag er det måske en død mus.

MUSIKVÆRKSTEDET

Forskellige store musikinstrumenter (marimba, klokkespil, bongotrommer, vindharper mv.) lavet af groft bearbejdet træ. (50)

BLIK SOM TAGE

Med blik som belægning på tage, opleves regnens trommen. (12)

SANSEKASSE

På en skurvæg hænges en sansekasse med huller hvor hånden stikkes i. Materialet i kassen skiftes løbende for at fastholde interessen. (12)

FORUNDRINGSHØJ

En høj med en 60 cm bred sti hvor bundmaterialet skifter for hver 2 - 3 meter (kogler, fliser, sand, sten, bregner osv.), og hvor der også er en forrådnelseskasse, og en hestepærekasse, som sammen med forskellige duftende planter giver rare dufte og ubehagelige lugte. (23)

NATTEN

Et hus eller skur til en naturlegeplads beliggende i et skovområde, indrettes udover til brug for praktiske behov, også så der er plads til madrasser på gulvet. Ved overnatning kan nattens og skovens lyde og dufte sanses. (55)

PLANTER MED FORSKELLIGE EGENSKABER/MULIGHEDER

Legepladsen kan være beplantet med planter der har forskellige egenskaber som f.eks.:

smukke blomster (f.eks. kornblomst og valmue), duftende blomster (f.eks. syren og lavendel), duftende blade (f.eks. salvie og perikon), spiselige ting (f.eks. jordbær og hassel), spændende frø (f.eks. hybenrose og etageløg), godt vinterudseende (forskellige stauder), føde til dyr (f.eks. sommerfuglebusk og tjørn), efterårsfarver (f.eks. troldnød og paradisæble), sump- og vandplanter (f.eks. tagrør og dunhammer), materialeplanter (f.eks. kastanie og pil) og hårede blade og grene (f.eks. hjortetaktræ og lungeurt). (44)

ILD - BÅLPLADS

Ild virker dragende på mennesker. I gamle dage (før elektriciteten, fjernsyn, radio og computer) var bålet et samlingssted for familien. Her blev måltidet lavet, det gav lys og varme, og når mørket sænkede sig, var det tid til historiefortælling og samvær. Den dragende virkning er der stadig – også hos børn.

Ud over at fungere som midtpunkt for samvær kan bål danne ramme om aktiviteter som illustrerer vores kulturhistoriske baggrund, samt bearbejdning og tilberedning af vores fødevarer.

ILDLANDET

Et land, hvor der smedes, ryges fisk, brændes keramik og laves mad. Ildstederne er hovedsagelig udført af genbrugsmaterialer. Bageovnen bygges af en olietønde, grillsted af en gruekedel, rygeovn af cementrør og pandekage/ snobrødsbål lavet af vaskemaskinetromle. (6)

BÅLPLADS OMKRANSET AF KAMPESTEN

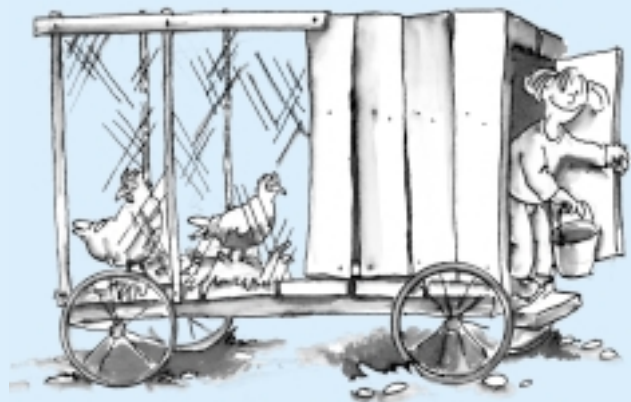
En bålplads til rakubrænding, milebrænding og forskellige stegemuligheder omkranset af en kampestens mur, der reflekterer varmen, så der er varmt at opholde sig om vinteren. (59)

FORGLØDNING AF STAMMESTYKKER

Stammestykker (30 til 80 cm) forglødes i midten, så børnene kan hugge dem ud til plantekasser, kaninbure, trommer m.m. (59)

FORSKELLIGE BÅLSTEDER, OVNE OG KOMFURER

En udvidelse af traditionel bålplads med pandekagekomfur, rygeovn og sydegruber. (62)

DYR

Dyr på legepladsen enten i form af kæledyr (kaniner), husdyr (høns) eller det »naturlige« dyreliv som fugle, insekter, snegle m.v. giver børn masser af konkrete førstehåndsoplevelser og erfaringer.

De sanser, at sneglen er slimet, lugten i hønsehuset og at kaninen er blød og varm. Uanset hvilket dyr, giver daglig omgang med det, et positivt og nuanceret forhold til dyr, og til det som omgiver dem.

Flere undersøgelser har peget på, at samværet mellem børn og kæledyr har en afstressende effekt, og øger børnenes evne til nonverbal kommunikation.

Et dyrehold giver ligeledes en økologisk indsigt når der fodres med grøntaffald, og gødningen genbruges i komposten eller i køkkenhaven.

Men mindre kan også gøre det! Ved at indrette legepladsen med store sten, træstykker, og flere specifikke arter af planter og buske, tiltrækkes et mangfoldigt dyreliv. Og man kan også holde mariehøns som kæledyr!

INDBYGGET

VANDHULSAKVARIUM

Stort vandhulsakvarium placeret i en halvmur støbt af store natursten. Der er indbygget en grotte i muren, som ud over at fungere som hule, også giver mulighed for at se ind i akvariet fra neden og fra siden. (1)

UDENDØRSAKVARIUM

Om sommeren opstilles et stort akvarium med smådyr, fisk og planter som er fanget på ture til vandhuller. (3)

FUGLEKASSER MED OPLYSNINGER

Forskellige typer af fuglekasser med oplysninger om hver fugleart på kassen (billede af fuglen, oplysninger om levevis m.m., samt anvisning på bygning af kassen). (21)

FUGLELIV

Ophængte fuglekasser til forskellige fugle (f.eks. på eksisterende plankeværk), og kollektive kasser til stære i træer. Der plantes træer og buske, som sammen med foderbræt sørger for føde til fuglene. (42)

TRANSPORTABELT HØNSEHOLD

Hønselus og -gård med hjul bygget, så størrelsen passer til skolehave og bede. Hønsene kan luge bedene, og børnene kan tage dem med hjem til pasning på skift i weekender og ferieperioder. (52)

KLIMA - ÅRSTID

31

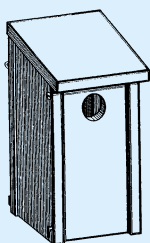
»Hvorfor er klokken rund?« spørger mange børn. En måde at lade børnene selv finde svaret på, er at have et solur, så man kan se solens gang over himlen og dagens timer. Hvis det kombineres med enkle redskaber i en vejrstation, kan årets gang følges gennem måden at opleve vejret på. Børn og voksne kan i fællesskab beskrive vejret og dets forskelligheder. Og vejret behøver ikke at være dårligt fordi regnmåleren er fyldt, eller regnvandstønden løber over. Så skal planterne ikke vandes, og der er nyt vand til at fortsætte børnenes vandlege.

SOLUR/TÅGEDAL

Et kraftigt 13 m langt stykke rundtømmer peger mod nord og danner en vinkel på 57 grader med grunden. 17 store granitsten placeres, så de viser skyggens retning ved de hele klokkeslæt fra kl. 4 om morgenen til kl. 20 om aftenen. I stenene er fræset fordybninger svarende til klokkeslættet. I bunden af fordybningerne er en sprinkler, så soluret også bruges til vandlege. (64)

FLAGSTANG SOM SOLUR

Legepladsens centrale flagstang fungerer samtidig som solur og kompasrose, hvor nord, øst og vest er markeret (Ikke syd, da solen aldrig står i nord). (36)

PROJEKT VEJRSTATION

Etablering af primitiv vejrstation, der gør det muligt over perioder at observere og beskrive vejret og dets forskelligheder. Vejrstationen består af en bærbar vindmåler med kompas, et max./min. termometer, et hygrometer, en regnmåler, et termometer i snor (til brug for at måle vandtemperaturen i forbindelse med en tur til vandet). (6)

ÅRSTIDERNE OG VEJRET

Solur som stor cirkulær flade med fast belægning, hvor et barn kan stå på en stor rund sten, og derfra kaste sin skygge ud mod tidsmarkeringerne. En vindpose som er skabt af børn og voksne sættes op på en høj stolpe. Vindmåler udført som en »Vægtløfter«, hvor vindens pres på en plade kan løfte en ophængt sten eller en spand fyldt med sand eller vand. Desuden regnmåler og barometer. (55)

VEJRSTATION

En eksisterende fiskekutter rigges til med udstyr til måling af vindhastighed, luft- og jordtemperatur, regnmåler og kompas. (61)

GENBRUG

Børn lever lige som os voksne i dag i et forbrugssamfund, hvor det er helt naturligt at ting smides væk, og hvor

der er langt til en økologisk forståelse og tankegang! Vi kan ikke forvente, at børn der opholder sig på en legeplads skal tænke i de baner, for det er simpelthen for svært at forstå. I stedet kan vi give dem oplevelser igennem aktiviteter, hvor de ser hvor meget affald der produceres, og hvor de oplever, at det kan betale sig at sortere, og at kasserede ting kan genbruges.

LEVENDE KOMPOSTBUNKE

Kompostbeholder af pilegrene plantet i en diameter på 60 cm. Pilegrene flettes sammen til en rund og tæt beholder. (25)

REDSKABER INDKØBT

PÅ LOPPEMARKED

Til brug for lege med vand og jord, købes der jernskovle, skeer, gryder, pletter og pander på loppemarkeder. (47)

ILDLANDET

Et land, hvor der smedes, ryges fisk, brændes keramik og laves mad. Ildstederne er hovedsagelig udført af genbrugsmaterialer. Bageovnen bygges af en olietønde, grillstedet laves af en gruekedel, rygeovnen af cementrør og pandekage/snobrødsbålsted i gamle vaskemaskinetromler. (6)

TEATER - FANTASI

Historien, eventyret og naturen hænger sammen. I dag opføres flere og flere forestillinger udendørs med naturen som kulisse. Fantasi er en vigtig del af børns leg og udvikling, som netop en naturlegeplads kan give ny næring til. Trærødder bliver til trolde, og bålstedet til en rygende vulkan. Pludselig befinder man sig midt i Robinson Crusoes rige, blandt øde øer og hvaler i havet, hvor faste eller løse materialer giver mulighed for at hoppe fra ø til ø, eller bare bygge sig en båd og sejle væk....

FRILUFTSSCENE

En scene opbygget med en frodig østside (en bæk der løber med regnvand gennem små damme omgivet af planter) og en gold vestside (en ørken bestående af store natursten og sand). Ved scenen fire store musikantfigurer ca. en meter høje udført i beton, og placeret på klatrevenlige natursten. (26)

AMFITEATER

Nedgravet teater, hvor scenen, når den ikke er i brug, kan fyldes med halmballer eller afklippede kviste til legeaktiviteter. (19)

SKULPTURER I TRÆ

I et fugtigt område placeres sneglehuse udskåret i elmetræ i størrelsen 0,8 til 1,5 m, som sammen med to store hummere på seks meter giver en fornemmelse af at være lille. Mellem tre øer hvor der er vand, dykker, springer eller ruller tre spækhuggere. Når man klatrer eller rider på dem, kan man besøge hinanden på øerne. (14)

VOODO-SKOV

Et skov område med »fugleskræmsler« af granrafter beklædt med sækelærred og fiskenet, hvor rensede oksekranier udgør hovedet. I træerne hænges store knogler, tykke glasstykker, og lange tøjlaser, som når vinden bevæger sig giver »gys« med lyde og bevægelser. (46)

BØGEHÆK SOM SCENETÆPPE

Ved amfi-scene plantes en hæk af bøg som to forskudte halvcirkler der fungerer både som sceneindgang og som bagtæppe ved teaterstykker. (12)

IGANG - MEN HVORDAN ?

materialer kan bruges og
hvordan skaffer man penge
til en naturlegeplads?

SAMARBEJDE

Inden man går i gang med at indrette en naturlegeplads, er det en god ide at gøre sig klart, hvilket mål man har med legepladsen, og hvordan den skal bruges i formidlingen af naturen. Planlægning og udførelse bør ske i samarbejde mellem forældre, børn, skole og institutioner, samt de faggrupper der projekterer og udfører legepladser. Børnene kan inddrages ved at læse deres leg og behov og give dem medbestemmelse i udformningen. Forældrene kan hjælpe med det praktiske arbejde og f.eks. opfordres til at medbringe ting hjemmefra.

MATERIALER

Det er en god ide at undersøge, om kommunens tekniske forvaltning kan bidrage med materialer fra f.eks. fældede elmetræer eller med arbejdskraft, og de kan give oplysning om evt. belastet jord.

Den lokale skovfoged/statsskovdistrikt kan kontaktes for at købe træer, som også fældes på bestilling, og mange savværker forhandler træ efter specielle mål, træsorter og behandling.

Bagest i hæftet er der navne og telefonnumre på en række organisationer der kan være behjælpelige omkring sikkerhed, pasning af dyr, valg af træsorter m.m.

ØKONOMI

Økonomien kan søges dækket gennem forskellige fonde og legater. Friluftsrådet, som råder over Tips-

og Lottomidlerne til friluftsliv, er en af mulighederne. De har følgende kriterier for uddeling og ansøgning til naturlegepladser:

Alle, dvs. enkeltpersoner, grupper, organisationer, institutioner, offentlige myndigheder m.fl., kan søge. Tilskud gives ud fra princippet »Hjælp til selvhjælp«.

Der gives støtte til forskellige typer af friluftsp projekter, herunder naturlegepladser og grønne områder, som støttes hvis de indrettes med særligt naturformidlende sigte, eller inspirerer særligt til friluftsliv.

Projektet skal give specielle muligheder for naturoplevelser eller miljøforståelse, og udgøre en ide-mæssig helhed. Brugere skal deltage aktivt i etableringen. Der gives især tilskud til materialer, f.eks. planter, træer, drivhuse, træ m.m. Det ses gerne, at naturlegepladserne giver særlige muligheder for udfoldelse af fantasi, og er åbne for andre end de daglige brugere.

Følgende elementer støttes ikke: Almindelige legeredskaber, færdigproducerede legeredskaber, også selvom de er fremstillet af naturmaterialer.

Der er ansøgningsfrist tre gange årligt, ansøgning sker på specielt skema som kan rekvireres i Friluftsrådet, Scandiagade 13, 2450 København SV, tlf. 3379 0079.

Og ellers er det bare op til fantasien, for at finde nye veje og ideer til at få realiseret sine ønsker om en naturlegeplads.

Der findes endnu ikke nogle officielle retningslinier for
sikkerheden på naturlegepladser,
men BUPL har en
række retningslinier,
der kan bruges

SIKKER- HED

Normalt anses det ikke farligt for børnene at færdes i naturen, men når den integreres i en legeplads er situationen en anden.

For traditionelle legepladser eksisterer der en Dansk Standard (DS) for udstyr på legepladser, som det fremgår af bygningsreglementet fra 1995.

Derudover skal man sørge for byggetilladelse og tilladelse til at redskaberne kan tages i brug.

Naturlegepladser kræver som hovedregel ikke en byggetilladelse fra kommunen, derfor må man indtil videre selv holde øje med sikkerheden.

Et udvalg i Dansk Standard er i gang med at udarbejde en national standard gældende for naturlegepladser.

Indtil videre har BUPL opstillet følgende retningslinier, som man kan bruge. Sørg for:

- ▶ at træstammer ligger stabilt,
- ▶ at bark ikke sidder løst,
- ▶ at det øverste punkt aldrig er mere end fire meter over jorden,
- ▶ at der er nødvendigt faldunderlag,
- ▶ at der er det nødvendige sikkerhedsområde omkring redskabet,
- ▶ at der ikke er hovedklemfælder – dvs. afstande på mellem 9 og 23 cm, hvor barnet kan få hovedet i klemme
- ▶ at barken er fjernet, der hvor svingtove, klatrereb, net og lignende er monteret.

I øvrigt henvises til BUPLs gældende retningslinier for legepladser.

Nummeret henviser til forslaget nummer i idehæftet, bogstav til om forslaget deltog i konkurrencen om komplet legeplads (K), eller i konkurrencen om element med stort naturindhold (E).

FORSLAGS-STILLERNE

1 (K)
Allan Brøndsholm
Den integrerede institution Nørrestenbro
Knudriggade 7, 8000 Århus C

2 (E)
Charlotte Christensen
Tolstrupvej 22, 4330 Hvalsø

3 (E)
Thomas Gyalokay
Driftbyen
Lervangen 35 D, 2630 Høje Taastrup

4 (K)
Helle Nebelong
Jægersborg Allé 227 st. tv.
2820 Gentofte

5 (K)
Nina Nygaard
Ingerslevsgade 146, 2. th, 1705 Kbh. V

6 (E)
Ib Marquardsen
Solbakken 4 B, 4230 Skælskør

7 (E)
Skolebestyrelsen ved Solbakkeskolen
Solbakkevej 28, Dalby
3630 Jægerspris

8 (E)
Bente Ravnemose
Børnehaven Sølyst
Sølystvej 2, 4450 Jyderup

9 (K)
Morten Wassini
Ravnsborggade 20 B, 1. tv
2200 Kbh. N

10 (K)
Carsten M. Frederiksen
Bøgesvinget 67
2740 Skovlunde

11 (K)
Lillian Gregersen
Vognmandsparkens Børnehaven
Gartnervej 13, 4000 Roskilde

12 (K)
Ruth Ørum
Kernehuset
Ørstedvej 61, 4130 Viby

13 (K)
Fritidsordningen Krudttønden,
Nysted Skole
Ndr. Kongemarksvej 20, 4880 Nysted

14 (E)
Allan Bo Jensen
Vejrphuse 32, 5471 Søndersø

15 (K)
Nancy Knudsen
Tjele Møllevej 22
Vammen, 8830 Tjele

16 (K)
Søren H. Lauridsen
Sørens Plante- og Anlægsservice
Klostervej 22, Gånsager
6780 Skærbæk

17 (K)
Ivan Nielsen
Næstved Landevej 661
4243 Rude

18 (K)
Ploug og Lund
Ø. Farimagsgade 85, 3.
2100 Kbh. Ø

19 (K)
Morten Kjær Sørensen m.fl.
Beboerrepræsentationen Østerfælled
Serridslevvej 4, 3.3., 2100 Kbh. Ø

20 (E)
Camilla Pedersen
HT -Afdelingen 2. HT .A.
Nørre Boulevard 25
7500 Holstebro

21 (E)
Ulrik Dahl Jensen og
Martin Corvinus Lyhne
Holstebro tekniske gymnasium, 2. HT ,A
Nørre Boulevard 25, 7500 Holstebro

22 (K)
Bjarke Råbjerg, Elena Hedegård, Lone
Jensen, René Mulvad og
Niels Chr. Larsen
Holstebro Tekniske Skole, HT -afd.
Nørre Boulevard 25
7500 Holstebro

23 (E)
Anette Madsen og Susanne Therkildsen
Børnehaven 'Andedammen'
Drivvejen 3, 6623 Vorbasse

24 (E)
Casper Bo Christensen
HT -Afdelingen
Døesvej 70, 7500 Holstebro

25 (E)
Anita W. Olesen, Lene Larsen og
Steen Larsen
Holstebro Tekniske Skole,
HT -Afdelingen
Nørre Boulevard 25, 7500 Holstebro

26 (E)
Agnete Olsen
Troldeborgen
Søndervang 4, 7300 Jelling

27 (E)
Dorit Hedegaard
Løvdalsskolen
Løvdalsvej 9, 3000 Helsingør

28 (E)
Lisbet & Carsten G. Hansen
Bukkerupvej 73, 4340 Tølløse
Janni Milsted,
Jørslevslyst,
Køgevej 15, 4653 Karise

29 (K)
Hansen
Bukkerupvej 73, 4340 Tølløse

30 (K)
Steen K. Erichsen
SFO-Regnbuen
Nykkevej 7, 2620 Albertslund

31 (E)
Skovbørnehuset
Stadionvej 5, 4200 Slagelse

32 (K)
Pernille Hegelund
Lynæs Tegnestue
Søndergade 65, 3390 Hundested

33 (K)
Legepladsudvalget
v/ Benedikte F. Andersen
Tofteager 16, 6660 Lintrup

34 (E)
Ivan Kruse Jensen
'Stærekassen - et formgivningværksted'.
Jernbanegade 43 2. th.
4800 Nykøbing F.

35 (K)
Resen Skole
Furvej, 7800 Skive

36 (K)
Lene Kruse Palmer
Askeengen 64, 2740 Skovlunde

37 (K)
Børnehaven Møllegården
Østre Allé, 4200 Slagelse

38 (K)
Marianne Pape
Børnenes Hus Lærkereden
L.P. Houmøllersvej 19 B
9900 Frederikshavn

39 (E)
Børnenes Jord
Kløvermarken
Cronborgvej 20, 9990 Skagen
Pile-Byg, Hvidsted Energiskov
Hvidstedgård, 9830 Taars

40 (E)
Anette Borch
Mazantigade 24, 3, 6000 Kolding

41 (K)
Søren Damkjær m. fl.
Anlægsgartner Gruppen Aps
Gunnar Clausens Vej 14, 8260 Viby J

42 (K)
Thomas Mølvig
Jægergårdsgade 132. 2, 8000 Århus C

43 (K)
Jens Hougaard Nielsen
Svinballevej 40
Sondrup, 8350 Hundslund
Steen Krarup Jensen
Hedemarksvej 40, Fensten, 8300 Odder

44 (K)
Anne K. H. Jørgensen
V. Heisesvej 24, 3450 Allerød
Mette Jønsson
Kongedybet 20, 2. tv., 2300 Kbh. S.

45 (K)
Daginstitutionen 'Hyldebo'
Hyldevænget 2-4, 4621 Gadstrup

46 (K)
Vibeke Rønnow
Landskabsarkitekter APS
Montanagade 33, 8000 Århus C

47 (K)
Slotsparkens Børnehave
Slotsgade 22, 4760 Vordingborg

48 (K)
Forældregruppe på
Rudolf Steiner Skolen
v/ Mette Grønborg
Lemmingvej 11, 8600 Silkeborg

49 (E)
Elin Mark
Børnehaven Thomas Boss Gade
Thomas Boss Gade 7, 9000 Aalborg

50 (K)
John Eliassen
Grenaa Kommune, Rådhuset
Torvet 3, 8500 Grenaa

51 (E)
Charlotte Laursen
Junior & Ungdomsklub Strandgård
Fabers Allé 2, 5300 Kerteminde

52 (K)
Jørgen Troelsen
Lillebæltskolen
Skippervej 1, 5500 Middelfart

53 (K)
Marianne & Leif Sander
Kølbakken 19
Gjerrild, 8500 Grenå
Per Høgh Sørensen
Stokkebro 54
Gjerrild, 8500 Grenå

54 (E)
Balle Skov- og Natur Børnehave
Balle Kirkevej 104, 8600 Silkeborg

55 (K)
Tyge Salvig
Fredericiavej 4, 7000 Fredericia

56 (K)
Mogens Pedersen
Nyhavevej 31, 5600 Faaborg

57 (K)
Karl Svansø Iversen
Arkitektfirmaet Drengestreg
Langelinie 69A, Borum, 8471 Sabro

58 (K)
Dan Kristensen
Kullinggade 7, 5700 Svendborg

59 (K)
Elsemarie Brøndum
Bønnerup Børnehave
Åvej 2, Bønnerup, 8585 Glesborg

60 (K)
Inger Hein
Vænger 9, 6818 Årre

61 (K)
Jacques Gustin
Thisted Kommune, Asylgade 30
Postbox 99, 7700 Thisted

62 (K)
Marianne Boesen
Langbjerg SFO
Tybjergparken 2, 2660 Brøndby Strand

63 (K)
Finn Darum Andersen
Landskabstegnestuen i Fredericia ApS
Skovbrynet 7, 7000 Fredericia

64 (K)
Bente Dahl Thomsen
Søborg Hovedgade 21, 2860 Søborg
Kirsten Vilhelmsen
Nakskovvej 120, 2500 Valby

LITTERATURLISTE

Den sikre legeplads

BUPLs retningslinier om sikkerhed på legeplads
Håndbog

Anderledes skolegårde og legepladser

Didriksen, Ulla m.fl.
Skoletjenesten
Lejre forsøgscenter og Zoologisk have
Indeholder omfattende litteraturhenvisninger på mange af de emner der indgår i idehæftet

Børn, dyr og natur

Madsen, Bent Leicht
Børn og Unge, 1984

Jeg tænker bedre, når jeg kæler med min kanin

Didriksen, Ulla
Dyrenes Beskyttelse, 1996

NATUR OG UDELIV med børn

Bang, Peter
Børn og Unge, 1998

Legepladsen

Nr. 2 og 4, 1997
Tidsskrift udgivet af Dansk Legeplads Selskab

Legepladsen

Laursen, Svend-Erik
Børn og Unge 1985

Udeliv og udeleg

Tidsskriftet 0-14
Temanummer nr. 2/93
Dansk Pædagogisk Forum

Børn og giftplanter

Mikkelsen, Hugo
Dafolo Forlag, 1993

ORGANISATIONER

Teknisk Forvaltning, Parkafdelingen

I kommunen eller amtet over hele landet

Den lokale naturvejleder/den lokale naturskole

Oplyses i Friluftskontoret,
Skov- og Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
Tlf. 3947 2000

Dansk Legeplads Selskab

Klerkegade 10 B, 1308 København K
Tlf: 3333 9697

Skoletjenesten, Zoologisk have

Sdr. Fasanvej 79, 2000 Frederiksberg
Tlf.: 3630 2001
(Dyrehold m.v)

Skoletjenesten, Lejre Forsøgscenter

Slange Alle 2, 4320 Lejre
Tlf.: 4228 0878
(Historiske aktiviteter m.v.)

Frie Børnehaver og Fritidshjem

Klerkegade 10 B, 1308 København K
Tlf.: 3314 8890

Friluftsrådet

Scandiagade 13
2450 København SV
Tlf: 3379 0079
(Tips- og Lottomidler til friluftsliv)

Skovskolen

Nødebovej 77 A,
Nødebo
3480 Fredensborg
Tlf.: 4848 1343
(Træsorter, holdbarhed m.v.)

BUPL

Blegdamsvej 124
2100 København Ø
Tlf.: 3546 5000
(Sikkerhed)

NATUR LEGEPLADSER

De fleste børn tilbringer mange timer hver dag i institution, i skole og på fritidsordning, heraf en del af tiden på legepladsen. En naturlegeplads kan, ud over at fungere som en god legeplads der appellerer til børnenes fantasi, også give naturoplevelser og mulighed for naturaktiviteter, såfremt der ved indretningen tages hensyn til dette.

Forslagene i idehæftet stammer alle fra Friluftsrådets ide-konkurrence om naturlegepladser, som blev afholdt i efteråret 1997. De seks vindere i to kategorier - komplet legeplads og element med stort naturindhold - er alle uddybende beskrevet. Bogens øvrige afsnit er opdelt i overordnede emner og rummer ideer, der er plukket ud af de mange indsendte forslag, som ikke blev præmieret.

Idehæftet er ment som en inspiration til at komme i gang og tænke i nye baner. Hæftet giver mulighed for at blande et eller flere af forslagene, bygge videre på nogle eller få inspiration til noget helt andet. Hæftet kan bruges hvad enten det drejer sig om etablering af en helt ny legeplads, eller fornyelse/udvidelse af en allerede eksisterende legeplads. Og husk så, »Rom blev ikke bygget på en dag« – aktive arealer vokser langsomt og ændres konstant!